

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

December 1956

Statens pædagogiske Studiesamling
København

ARBEJDESRHØJSKOLEN

Elevskrift

FOR ESBJERG HØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NUMMER

48

UDGIVET AF

ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND I SAMRÅD MED ELEVFORENINGERNE

December 1956

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Indholdsfortegnelse

<i>Bundgård Povlsen: Hjalmar Gammelgaard</i>	3
<i>Harald Engberg: Han var et rigt menneske</i>	4
En højskoletradition blev skabt	6
<i>Poul Hansen: Ideologisk krise og surt velvære</i>	8
<i>Ditlev Jensen: Pubertas. Om at blive ung</i>	14
<i>Jørgen Andersson: Højskole efter stopur</i>	18
<i>Per Hækkerup: Idealitet og realitet i dansk udenrigspolitik</i>	21
<i>Frode Kristensen: På Roskilde Højskole</i>	26
<i>Erik Riberholt: Musik som højskolefag</i>	31
Skolerne	35
Elevforeningerne	43

Redaktion: K. B. Andersen, Oluf Bertolt, Poul Hansen,
Hans Holm, Kaj Jørgensen, Erik Kallenberg, Ivar Nørgård, Viggo Sørensen.
Redaktionens adresse: AOF, Nørre Farimagsgade 11, K.

Tryk: Perfecta-Tryk.

Hjalmar Gammelgaard

Dit store tænkerhoved
var fyldt av stærk musik.
Der var i dit sinds drama
humør og stræng logik.

Din mægtige erindring
var poesi og tal.
Der *var* mer end din hjærne
bag ved din hjærneskal.

Din ånds komplementære
stemthed blev karakter.
Det lå i al din vilje
at se bag det vi ser.

Du ville sammenhænge
selv gennem dødsens splid,
og det var mest det svage
du styrked i din tid.

Du hade selv de syner
som Marx og Grundtvig så.
Mangfoldighed og kundskab
var det du trode på.

Det musiske og nære
var samlet i din dag.
Du lod din gud anfægte
av menneskenes sag.

Dit store tænkerhoved
bar drama og logik.
Nu er dyb stilhed sænket
ned i dit sinds musik.

Bundgård Povlsen.

HARALD ENGBERG:

*Han var
et rigt
menneske*

Der var en stor ro, noget i sig selv hvilende ved Hjalmar Gammelgaard. Han havde livet i sig, behøvede ikke jage efter det. Måske var det først og fremmest denne ro midt i rastløsheden, der virkede så stærkt i samværet med det store tunge menneske. Han levede virkelig efter sin Seneca: »Arbejd, som skulle du leve evindeligt. Elsk, som skulle du dø i dag«. Han havde altid travlt, og han havde altid tid. Vigtigere var det for ham at holde af noget og nogen end at deltage i det ærgerrige kapløb for at være med i alting.

Han havde tid til at gå med sine børn ved hånden og til at trække tidsler op. Han havde derfor den mærkeligste kontakt med alt, hvad der lever. Jeg tror, han kunne høre græsset gro, men jeg véd, at han kunne finde jordbær i skovene ved Brunnsvik, hvor en anden én søgte forgæves med hastige utålmodige hænder. Jeg tror, naturens frugter søgte hans hænder, sagde: her er vi, pluk os. Og sådan stod han altid med hænderne fulde.

Men samtidig havde han den fødte filosofes mærkelige fjernhed og storartede distraktion. Han var dér midt i salen eller mellem hundrede kursister på græs-

plænen, indviklet i den almindelige samtale, lyttende, med sine runde ugleøjne forundret opspilede, for han havde den store gave at kunne undres. Og bedst som han var der, var han der ikke. Så mediterede han, for denne glemte kunst mestrede han. Måske var det noget, der var blevet sagt, som pludselig fængede og krævede koncentration. Han kunne lytte, og han havde det for en højskoleforstander mærkelige karaktertræk, at han hellere lyttede end talte, skønt han talte med en smilende fynsk lethed, og skønt han som den ægte folkeopdrager var en udpræget mundtlig begavelse.

Der var næppe noget af værdi, der gik ham forbi, og han fandt værdier, hvor andre ikke fandt det umagen værd at søge. I en let henkastet eller vanskeligt udtrykt ytring hos selv den mest umodne elev, en uanselig passage i en artikel, en måske banal sang, en stump melodi, som han med synlig nydelse lokkede ud af pianoet. Måske var det selve den mageløse musikalitet i dette menneske, der var hemmeligheden i hans væsen. Elevdiskussionerne, meningsudvekslingerne med Karen, når hun ikke kunne forstå, at han »skrev« foredrag, mens han lagde endeløse kabaler og kælede for en eller anden af sine piger (som alle var yndlingsbørn), den stadige strøm af tillidsmænd og tidligere elever, foredragsholdere og tilfældigt forbipasserende, som fyldte »privaten«, hele højskolekoret af kammerater og kværunter blev for dette fine øre toner i en livsmelodi, som aldrig blev væk.

I Gammelgaards svære hovede ensileredes arbejds- og højskolelivets grove grønfoder med fin fynsk ironi og høj humor til vitaminrig visdom. Hans citatbeholder var tilsyneladende udtømmelig, hans viden mangfoldig, men altid i organisk sammenhæng med hans personlighed.

Da han i sit halvtredsindstyvende år — hvor de fleste andre har fremtiden bag sig — ombyttede kontorchef-værdigheden i Kraks Vejviser med forstanderstillingen på Roskilde Højskole, var det ikke for at træde op som cand. polit. og klog mand, der kunne udenad hele Vejviseren og byens avis for tre år, som en anden berømt fynbo ville have sagt. Det var en ydmyg humanistisk vismand, man vandt for arbejderoplysningen, en mand der vidste, hvor lidt vi véd, og vidste meget om det.

Som humanist hørte Gammelgaard ikke til de blævrede, der pakkede sine elever ind i medlidenhed som patienter fra en ond verden. Der var gammelgrundtvigsk karskhed i hans livssyn, han gav hjælp til selvhjælp og ville være rådgiver ikke redningsplanke. Han solgte ikke social patentmedicin, men han indsprøjtede livsmod. Ikke ved prædikener, men ved at være og vise holdning, lytte og forstå, indgyde tillid. Derfor blev han en meget stor sjælesørger — også da han begyndte sit tredje liv, 70 år gl. som fængselsinspektør.

For frasemagerne med de autoriserede meninger var denne vismand en farlig

mand. Han kunne stoppe dem midt i en flot mundfuld floskler eller en fin tirade med et tilsyneladende ganske uskyldigt lille spørgsmål, som pludselig væltede hele korthuset. Så blinkede det diabolisk i hans brune øjne. Sådan har Sokrates set ud, når han stillede sine drilske spørgsmål til ungdommen på torvet i Athen — bare ikke så smuk, for over Gammelgaards tunge fremtoning var der en vital lethed, en livfuld bevægelighed, som gjorde det statelige charmerende, det vægtige underfundigt svævende som et godt humør.

Der stod altid et usynligt smilende fynsk vejr om denne søn af en grundtvigsk friskolelærer fra Gislev Holme. Lumbagoen kunne hævne sig hårdt på ham, når han brugte sin store fysik med fyr og flamme, men glæden over alt det, der groede omkring ham, evig ungdom, kone og børn, havde én gang for alle taget bo i ham. Det var denne glæde, han gav videre til alle de tusinder og atter tusinder, der i tidens løb kom under hans umærkelige påvirkning (som bestod i aldrig at påvirke nogen). Derfor gør det ikke noget, at han ikke efterlod sig nogen samlede værker, skønt han var visere end sine skrivende samtidige og mere vidende end de fleste af dem.

Han har skrevet sig ind som levende personlighed i hjerter og tanker. Han fik et langt liv. Med sine 76 år fuldendte han vandringen ad den store ringvej. Men han vil få et endnu længere liv i vore sind, som har haft den chance at tage lys fra hans lys og varme fra hans varme.

Harald Engberg.

EN HØJSKOLETRADITION

blev skabt

Historien om Roskilde Højskole efter 1930, da arbejderbevægelsen overtog skolen, er i så høj grad forbundet med Hjalmar Gammelgaard, at det må føles meget tomt af alle, der har haft tilknytning til Roskilde Højskole i denne periode, at Gammelgaard ikke er mere. Det bliver på en smertelig måde klart, at en epoke i Roskilde Højskoles historie definitivt er forbi. Den stadige tilknytning, der bestod mellem Gammelgaard og skolen lige til dette efterår, hvor han som sædvanlig virkede som lærer på det udvidede fagforeningskursus, gør savnet meget føleligt.

Gammelgaard på talerstolen i sit første forstanderår på Roskilde.

For hundreder af vinterelever og for tusinder af sommerkursister blev Gammelgaards navn knyttet til nogle af de bedste stunder i deres liv. For den danske arbejderbevægelse betød Gammelgaards arbejde i Roskilde, at en højskoletradition blev skabt, en tradition, der forenede den gamle bondehøjskoles ideer med de krav, arbejderne stillede til folkeoplysningsarbejdet.

Mennesket Hjalmar Gammelgaard bliver belyst på anden måde i dette skrift. Her skal blot endnu en gang — som hans mange elever har gjort det så ofte — siges en varm tak for alt, hvad han betød for skolen.

Navnet Hjalmar Gammelgaard vil for altid være knyttet til Roskilde Højskole.

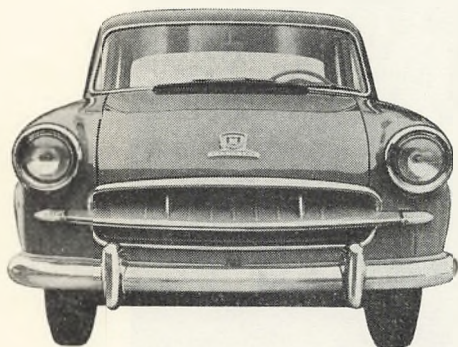
Chr. Christiansen,
formand for
Roskilde Højskole.

K. B. Andersen,
forstander for
Roskilde Højskole.

Hjalmar Gammelgaard var født den 15. februar 1880 i Gislev Holme, hvor faderen var fri-skolelærer. Han var forstander for Roskilde Højskole fra 1930 til 1949. Han døde den 5. november 1956.

Poul Hansen:

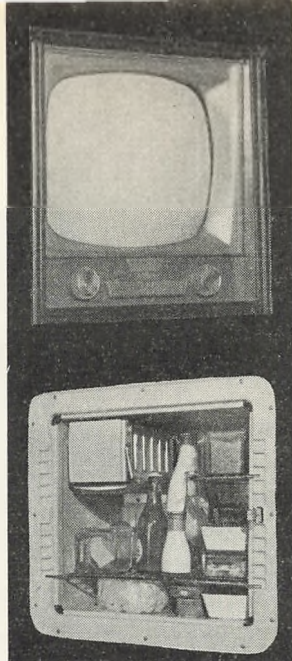
IDEOLOGISK KRISE

og

surt

velvære

DET er svært at holde de demokratiske værdier rene og klare for ungdommen under alle de gudsjammerlige vecklager over skatterne og hundrede andre fortrædeligheder, som folk lader sig forbitre af i dag.

Folketinget har for kort tid siden med stort flertal vedtaget en folkepension, som utvivlsomt repræsenterer det muliges kunst, men som tilsyneladende ikke varmer et eneste hjerte. Det ser ud, som om den samfundskritik, hvis opgave det er at virke som en sund justering af alle vigtige beslutninger, i stedet skaber lede og afsky. Er den i stedet blevet til en systematisk og rutinemæssig nedrakning, som fordunkler alle rimelige og retsindige begreber om, hvad der er godt og dårligt i politik?

Eller stammer surheden måske først og fremmest fra en helt forbløffende mangel på evne hos de fleste af os til at belyse, forstå og erkende de mange goder, vi dog har i dette land. En historie fra en københavnsk arbejdsplads (immateriel virksomhed) vil måske kunne belyse dette. Et medlem af personalet kommer ind med en dyr videnskabelig bog under armen, en bog, som han har lånt på et folkebibliotek. Hvorpå en anden under livligt bifald begynder klagesangen om skatterne, som fratager alle lysten til at arbejde o. s. v. Indtil nu er historien dagligdags. Men nu rystes man unægtelig over en ellers fornuftig mands manglende evne til at se tingene i rimelig sammenhæng, når man hører, at han for blot et par dage siden er kommet hjem fra et tre måneders sygehusophold, som

må have kostet samfundets kasse 7—8000 kr. til hospitalsudgifter og vikar. Det er naturligvis svært at sige, hvor typisk den *blinde* jammer er, men meget tyder på, at manglende klar erkendelse af forholdene er et almindeligt fænomen.

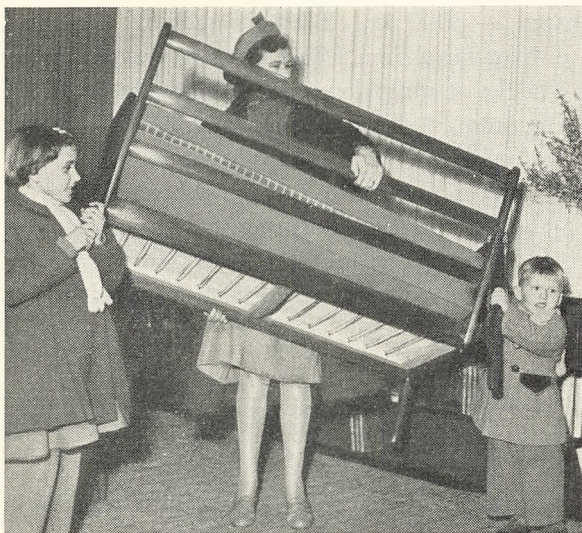
Det ser ikke ud, som om veje og broer, skoler, pensioner, sygehuse, biblioteker, retsvæsen, forsvar, videnskabelig forskning, boligbyggeri, social forsorg o. s. v. betragtes som værdier, der meget godt modsvarer de skatter, vi betaler. Man ser tilsyneladende ikke, at såfremt stat og kommune lod det meste af dette ligge, ville savnet straks være aldeles overvældende. Man måtte da købe de samme ting hos private leverandører, og de ville ikke derved blive billigere. I det mindste ikke uden en skrap og dyr samfunds kontrol.

Måske er det salgs- og propagandaformerne, der forvirrer os. Vi aftager stort set vore livsfornødenheder fra to forskellige leverandører: 1. stat og kommune, 2. private.

Det stat og kommune leverer os, får vi for en stor del en samlet regning på i form af den årlige skattebillet. Det kan ifølge sagens natur ikke lade sig gøre at specificere regningen, så hver enkelt af os kan se, hvad vi har fået. Mange værdifulde og uundværlige goder som gader og veje slider vi i fællesskab, nogle mere andre mindre. Værdier som skoler og sygehuse betaler vi alle til, men vi bruger dem kun i påkommende tilfælde, hvor de fleste til gengæld får mere, end de betaler. Der er i væsentlig grad tale om et gensidigt forsikringsforhold. Atter andre ting som domstole og forsvar kommer vi måske aldrig i nærmere direkte berøring med, og for de fleste af os vil disse meget kostbare indretninger måske først komme klart ind i billedet af vore absolutte behov, den dag vi måtte undvære dem.

Men dertil kommer propaganda- og reklamevirksomheden, som i høj grad er med til at påvirke og bestemme vore meninger og handlinger. Det den ene politiske part reklamerer op som strålende fremskridt, rakker den anden oftest til som den rene dårskab. Det er et spørgsmål, om man ikke i det moderne og yderst komplicerede samfund trænger til et langt mere sagligt betonet partiarbejde, dersom man skal undgå at ødelægge glæden ved tilværelsen og forvirre folk i bund og grund.

De forbrugsgoder, der tilbydes os fra private leverandørers side, står på den anden side langt klarere i billedet, fordi den vogn eller knallert eller det køleskab, gulvtæppe eller fjernsynsapparat, vi alle mere eller mindre varmt ønsker os, fremtræder helt til personlig brug. Dertil kommer, at den reklameimpuls, der har skabt vore ønsker, stadig bliver gentaget for os uden nogen sinde at blive modsagt eller underkendt — modsat den politiske reklame. Teak-, nikkell- og lakfortryllesens stjerne lyser klart og uantastet over os alle. Det skal den måske

»Teak-, nikkel- og lakfortryllesens stjerne lyser klart over os alle. Det skal den måske også, for hvor der produceres meget, skal der også sælges og bruges meget, men...«

også, for hvor der produceres meget, skal der også sælges og bruges meget, men det ser unægtelig ud til, at glansen fra den ene leverandørs varer virker afstumpende på vurderingen af den andens.

Samtidig med dette virker de politisk-økonomiske »ismer« noget kompromiterede og forslidte. Måske er de også virkelig forældede. De er alle blevet til på grundlag af iagttagelser, som deres geniale skabere har gjort under fjernt tilbageliggende samfundsforhold. Hver for sig mente de at have udfundet en grundlov for den kommende udvikling, og hver for sig vandt de tilhængere i de kredse og klasser, der kunne bruge deres lære som ledestjerne for deres livsnødvendige kamp.

De måtte vel imidlertid overse det forhold, at i samme grad som deres lære slog an som kamp- og arbejdshypotese for en bestemt samfundsgruppe, ville den fremkalde et korrektiv, og at korrektivet kunne udvikle sig til en selvstændig og afgørende faktor af tilsvarende styrke. Således står jo faktisk liberalisme og socialisme i dag overfor hinanden i Vestens samfund. Når der i folketinget er 75 på den ene side og 73 på den anden + nogle talmæssigt svage småpartier, hvoraf kun et har betydning i kraft af muligheden for at give skiftevis støtte, så må det ende i kompromiser til stor begrebsforvirring for den, der håber at finde en klar livsholdning og en fast forankret livsanskuelse i den daglige politiske virksomhed.

Det er ikke de unge, men vi ældre, der har oplevet udviklingen fra klassekamp til velfærdsstat, fra kampen for brødet til kampen for velværet, og som har ideologierne i blodet fra de unge dage, der spørger, om det hele da kan gå

uden disse ideologier? Trods alt undrer det os, at de unge ikke tager dem til sig som olympisk ild, der skal kæmpes videre frem. Men de unge oplever den sure velværekamp, klagesangen over skatterne, kompromiserne, som efterhånden får ideologierne til at blive vage i konturerne. Alt dette kan ikke fremkalde begejstring, men snarere lunkenhed. Der er altså i og for sig god konsekvens i de unges måde at tage tingene på.

De mest tænksomme unge vil måske kunne se, at dansk politik i dag er spundet af to hovedtråde: en liberal og en socialistisk, som slynger sig om hinanden i livsnødvendig korrektion, — og under devisen: *Leben und leben lassen*. De vil måske også kunne se, at det liberale indslag rummer de uforanderlige frihedsidealer, der nu mere end nogensinde er identiske med hele Vesten idag, medens det socialistiske repræsenterer udviklingen, omformningen af samfundet, der utvivlsomt bliver mere og mere socialistisk. Men om en ny livsanskuelse i egentlig bærende forstand vil kunne udvikles heraf, er vel endnu uvist, selv om den såkaldte social-liberalisme nok skal være et opportunistisk forsøg i den retning. Den er mere teoretisk tænkelig end praktisk gennemførlig.

Men også i de nærmest kommende årtier vil ungdommen, efterhånden som den kommer til skelsår og alder, udvise en stigende, omend moderat politisk interesse. Den vil med flid og i fædres spor arbejde for en videre udbygning af de sociale og kulturelle goder, retfærdigere skatter, bedre skoler etc. Vær ikke bange for det. Den er kød af vort kød, — også partipolitisk. Men der kan nu engang ikke bygges barrikader eller fornys ideologier på disse ting, selv om de føles nok så betydningsfulde.

De store og for menneskelivet afgørende spørgsmål kommer måske i fremtiden til at ligge på et andet plan, — eller rettere på to andre planer: Det verdensborgerlige og det menneskelige.

Ungarernes sammenbidt fortvivlede kamp for deres menneske- og frihedsrettigheder har påny vist os, hvor de mest truede livsværdier ligger, og at faren vil gøre disse værdier særlig dyrebare, — ikke mindst for ungdommen.

I løbet af de 40 år, der er gået siden revolutionen, er Rusland forvandlet fra et kæmpemæssigt, men tilbagestående bondeland til den ene af de to stormagter, der holder verdens skæbne i deres hånd. Sovjet er i dette korte spand af tid blevet så stærkt, at hele den vestlige verden i bredeste globale forstand må rotte sig sammen for at holde det stangen. Det er nået ved et ubønhørligt tvangs- og terrorsystem. Kommunisterne måtte vide, at deres samfundsform ikke kunne blive gammel, medmindre de byggede den på magt. Først og fremmest måtte produktionen i landbrug og industri tvinges frem til moderne effektivitet. Det var og er et spørgsmål om fantastiske investeringer. Forbruget blev gennem hele

perioden holdt nede på det lavest mulige plan, medens en stadig stigende del af nationalindkomsten gik til opbygningen af et moderne produktionsapparat og et moderne militærapparat, der tilsammen har skabt den ønskede magtstilling. Prisen har været terror.

Dette kunne ikke gennemføres uden et jerntæppe, der gjorde det umuligt for sovjetborgeren at drage sammenligninger, og muligt for magthaverne at anvende dels en helt ensrettet propaganda og dels den tvang og terror, som var nødvendig.

Stalins død faldt sammen med et punkt i udviklingen, hvor den militære balance blev nået, og brutaliteten kunne mildnes lidt. Den værste terror blev underkendt, førende folk, der var dømt for afvigelser, fik oprejsning etc. I randstaterne Polen og Ungarn misforstod folk dette. Hele tvangsstyret til trods brød den underkuede frihedstrang igennem. I Polen blev den stoppet på kvartvejen, i Ungarn slog den igennem med fortvivlelsens længsel og kraft. Sovjet tillader ikke dette. Et brutalt system har sine brutale konsekvenser. En række andre lande ville ellers følge efter, indtil frihedsbølgen nåede hovedlandet og rendte den fyrreårige kommunistiske bygning over ende.

Man kan forfærdes til det inderste af sin sjæl over dette tvangssystem. På den anden side må man måske i sandhedens interesse, og for at selvgodheden ikke skal brede sig for stærkt hos os selv, have mod til at stille det spørgsmål, om de sidste 40 års russiske rædsler har været så forfærdelig meget værre end Vestens industrielle revolutioner og verdensomspændende imperialisme, som vel endnu ikke et helt overstået stadium.

Men vi har endnu en gang for alvor lært at afsky politiske tvangssystemer som pesten, og fremover, når mennesker i almindelighed og ungdommen i særdeleshed søger politisk fornyelse, vil kommunismen være endnu mindre tillok-kende end før.

Store og afgørende spørgsmål vil utvivlsomt også komme nær ind på livet af os fra andre områder på det verdensborgerlige plan. Der er først og fremmest raceproblemerne. Hvordan skal de underudviklede landes myldrende og delvis endnu foragtede folk føres frem til en menneskelig tilværelse? Skal de igennem en gammeldags industriel revolution som England i slutningen af det 18. og begyndelsen af det 19. årh. Eller skal de under tvang à la russe? Eller kan De Forenede Nationer få kræfter til at udvikle en mere menneskelig løsning? Måske vil disse mange problemer komme til os i bølge efter bølge med deres store krav til menneskelige følelser og stillingtagen, som Ungarn gør det nu.

Dertil kommer problemerne på det menneskelige plan, — eller måske er det bedre at sige det personlige plan. Vi er inde i det store internationale kapløb

om produktiviteten med en voksende indsats af metodestudier, rationalisering, automatik og atomkraft. Konkurrenceevne vil overtrumfe konkurrenceevne uden at nogen, der vil leve, kan melde fra. Den uundgåelige konsekvens må blive en strøm af varer, der skal sælges. Kan freden bevares i verden, vil vi efterhånden få »den store fortryllelse« tilfredsstillet. Produktionen vil stige, og reklamen for at skaffe afsætning må stige parallelt dermed.

Den menneskelige risiko i alt dette vil være, at vi alle effektiviseres på to områder: som producenter og som forbrugere. Presset derved kan blive så hårdt, at vore forfædres fysiske pukler, stammende fra hårdt manuelt slid, afløses af psykiske pukler. »Fremtiden synes allerede at være begyndt« på disse områder. Det kan blive til en koncentration af menneskelige kræfter i et dobbeltsporet forsøg på at fremme produktion-forbrug-omløbet på bekostning af langt større værdier. Produktion og forbrug kan ikke være de egentlige livsmål. Målet må være at leve, så livet føles varmt, rigt og godt.

Passer vi ikke på i denne udvikling, kan den — for blot at nævne et eneste eksempel — medføre, at alle husmødre uden undtagelse føler sig presset til at tage arbejde for at sikre sig og familien et komplet moderne udstyr. Faren ligger i, at dette kommer til at ske på bekostning af børnene. Børn kan ikke trives og blive til sunde, glade og ligevægtige mennesker, dersom begge forældre bruger alle deres kræfter på at være effektive forbrugere og producenter. »Den store fortryllelse«s mange sager rager dem »en pelikan« i forhold til en god og tryk atmosfære i hjem og skole. Børn må have tryghed og menneskelig varme for at trives og ikke blive stridbare, frygtsomme, uglade kompleksbørn.

Fremtidens største problem kommer ikke til at ligge i de ydre strukturer for hjem og skole så meget som i de menneskelige kontaktforhold, i spørgsmålet om at have evne til at frembringe og afgive livsglæde og livsvarme.

Kampen om løsningen af vore indre samfundsproblemer vil fortsætte som brydninger omkring de gamle »ismer« og partier. Men de helt store og afgørende spørgsmål fremover ligger på det mellemfolkelige og det almenmenneskelige plan, hvorom fremtidens kræfter — ideologiske som praktiske — vil samle sig.

Poul Hansen.

Ditlev Jensen:

PUBERTAS

Om at blive ung

Før man sætter børn i verden, burde man egentlig kunne se sine børnebørn, er der engang udtalt, af hvem husker jeg ikke, men der ligger i udtalelsen gemt frygten, angsten for, at man ikke vil kunne klare opdragelsesproblemet. De allerfleste er i stand til at sætte børn i verden (ellers kan videnskaben ofte hjælpe), men dermed er det ikke givet, at vi kan opdrage vore børn, og her er videnskabelig og teknisk hjælp ikke meget bevendt. Det hedder i et gammelt mundheld, at den, Vorherre giver et embede, giver han også forstand. Desværre kan man ikke bruge dette billede, når det drejer sig om forplantning og børneopdragelse.

Den bedste læremester er erfaringen, og vi har som mennesker lang erfaring skulle man synes, generationer efter generationer har afløst hinanden, belært hinanden, advaret mod de fejltagelser der engang er begået og altså ikke nødvendigvis skal gentages af den kommende generation. Det ligger jo sådan, at vi meget nøddigt vil belæres af vore forældre om, hvordan vore børn skal opdrages. Det må blive min sag, og min kones sag, hvordan mine børn skal opdrages, men een ting er givet: de skal ikke have den opdragelse, som jeg har fået. Enten har denne opdragelse været for streng, eller også er jeg hæmmet af, at jeg ikke har fået lov til at blive det, jeg gerne ville være. Vi må indstille os på, at hvordan vi end er som forældre, så vil vi være udsat for kritik af vore børn. Vi kan ikke forvente, at vore børn skal kunne forstå vore dispositioner, vi har vel aldrig forstået vore forældres, og den største fejl, man kan begå over for sine børn, er den at glemme, at vi selv har været børn.

Af alle verdens problemer er opdragelsen af børnene det vigtigste, det største og det, som alle mennesker er fælles om, konge og bonde, politiker og arbejder.

At det er menneskets største problem kan man se deraf, at alverdens skribenter skildrer deres barndom i skønlitterære eller selvbiografiske bøger. Og disse bøger er det altid værd at læse, fordi de behandler vort eget problem, vore egne erfaringer; vi kan leve med i disse bøger, fordi vi kender problemerne, fordi vi selv har en mening om tingene.

Udviklingen fra barn til voksen er livets store eventyr, som vi alle har gennemlevet, mere eller mindre intenst, men dog oplevet, og det hvad enten man er en Paludan eller en Soya. Og derfor er udviklingsromanerne min favorit-læsning.

Det hører stadig til oplevelserne at læse Gorki, Nexø, Carl Nielsen, Anton Hansen, Soya, Paludan, Ivar Lo-Johansson, Harry Martinson, Moa Martinson, Eyvind Johnson og mange, mange flere. I dette efterår er der kommet to bøger, der igen har givet mig den store berigelse og oplevelse: *Karl Bjarnhof*: »Stjerne-nerne blegner« (biografi) og *Johan Borgen*: »Lillelord« (roman).

Bøgerne er forskellige, som mennesker er forskellige. Nogle bliver født i fattigdom, andre i rigdom, men alligevel har de de samme problemer. Bjarnhof, som hele landet kender som den uendeligt fine interviewer, blev født i fattigdom i en arbejdsmandsfamilie i Vejle i 1898; Lillelord blev født i rige kår omkring 1900 (Oslo).

I Bjarnhofs hjem blev der ikke talt meget; faderen var indadvendt og fik ikke lov at leve sig ud, han sled i det med arbejdsmandsarbejde, han havde tunge tråd i sine træsko, han havde ikke meget at være glad for. Moderen var den aktive, hun klistrede papirposer, og hun sørgede for drengens opdragelse, men hun vidste, at noget talte man om, andet tav man stille med. Moderens alvorlige problem var, at Karl ikke var som de andre børn, han var ikke med i deres leg (de ville ikke have ham med), men hvorfor han var anderledes varede det mange skæbnesvangre år, før hun vidste. Karl så dårligt, skolen tog sig ikke alvorligt af det, opfattede blot drengen som sær og lod ham være, og moderen blev bekymret. Det dæmrede for hende, at vort største menneskelige problem er at blive accepteret af de andre, at være ligesom de andre. Hun havde det som den stakkels åndssvage Anders' mor, der tryglede de andre børn om at tage Anders med i deres leg. Først sent kom Karl til øjenlæge i Kolding, og moderen lod sig nøje med dennes mådelige forklaring, og der blev intet gjort. Efter endnu et par års venten kom besøget hos specialisten i København. Nu blev der gjort noget, operation, men det var desværre for sent; når Karl blev konfirmeret, ville der stå en plads åben for ham på blindeinstituttet.

Dette er den ydre ramme, men inden i den, er der så fine og menneskelige betragtninger, som man kan vente det af Karl Bjarnhof. Han har proletarbarnets

viden om livet mennesker imellem, han ved meget, ser og hører og føler, at dette taler man om, dette holder man for sig selv. Samtaler med forældrene om hans egen verden kan ikke føres med ord, de må komme til udtryk på anden måde. Pubertetsdrenge's store problem berørte faderen på denne måde:

»Og min far så vist på mig. Han trak mig hen og så mig længe i øjnene og sagde, at nu rørte jeg vel ikke ved mig selv.

— Nej, sagde jeg og vidste ikke, hvad han mente med det.

— De går allesammen og gemmer sig væk så mange steder, sagde han. Og hvis du rører ved dig selv, kan du få rygmarvstæring og blive lam.

Det gik op for mig, hvad det var, min far mente. Jeg blev skamfuld. Men jeg blev også isnende angst. Jeg blev så bange, at hvis et ben eller en arm sov, troede jeg, at nu var det lammelsen, der kom. Sommetider havde jeg ondt i ryggen og troede, tæringen var begyndt. Og jeg tænkte på en mand, der gik omkring med krykker, fordi han havde lamme ben, og på en pige, der hver dag blev båret ud i en have og lå der i solskinet og havde tæring. Angsten isnede, og jeg så på manden med krykkerne og på pigen, der lå og var bleg eller hvid inde mellem buskene i en have, og jeg tænkte på, at det kunne gå mig lige sådan.«

»Men jeg vidste nu godt den slags. Jeg gik bare ikke og talte om det.« Den udtalelse falder et andet sted, da samtalen drejer sig om, hvorfor piger og drenge er forskellige, og hvilke lege de kunne have med hinanden.

Ved læsningen her kommer man uvilkårligt til at tænke på *Ivar Lo-Johanssons* roman »Geniet«. Kristian i denne bog lider de samme kvaler, men Ivar Lo skildrer det videre i det store plan og går så vidt, at de fleste har svært ved at følge ham og derfor måske afviser onani-problemets og skyldfølelsens følger. Sådan ikke hos Bjarnhof. Problemet er der, der er ingen, der hjælper ham ud over det, tværtimod, han må selv finde ud af det. Men dog ikke anderledes, end at han nu femti år efter husker sine sjælekvaler. Bjarnhofs erindringer er vore erindringer.

Johan Borgens roman er anderledes end Bjarnhofs erindringer. Den har snarere noget tilfælles med Soya's »Sytten«. Lillelord er fra rige kår, men mister i 5-års alderen sin far; i Soyas roman er det moderen, der dør. Lillelord er enebarn, hvad der også gælder hos Soya. Og hele livet igennem — så langt vi følger det — er han på jagt efter faderens minde. Han er intelligent, har en fanatisk vilje og energi til at forfølge de ting, han vil opnå, og de ting, han vil lære, og samtidig har han den smukke, belevne facade, som voksne er så imponerede af hos

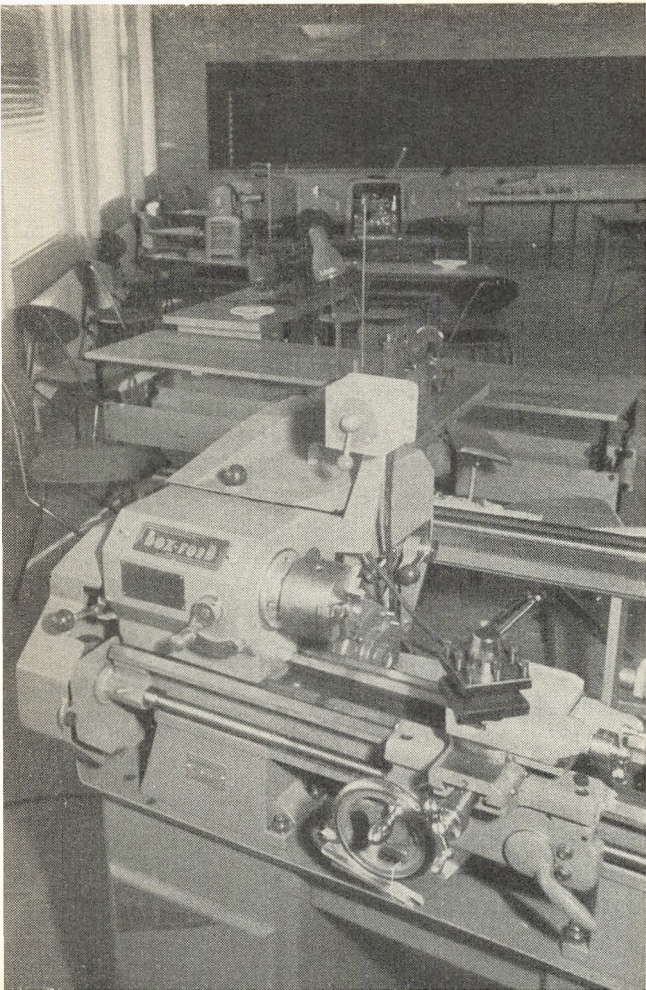
»velopdragne« børn, kan han sige de rigtige ting på de rigtige steder, han kan byde velkommen til bords (i den afdøde fars sted), han kan sno sin mor om sin lillefinger, han kan være i spidsen for drengebånder, efterskrive lærerindernes og moderens håndskrift og lade disse føre en indbyrdes korrespondance, som de altså ikke selv er vidende om. Hans liv er bygget på en løgn — sådan som hele det pæne borgerskabs er det. Og dog har han et sind, der hungrer efter forståelse. Han finder det hos faderens elskerinde for en nat: fiskerkonen, der fødte faderen en søn, og han finder det hos sin tante, der også har haft en nat sammen med Lillelords far. Det bliver denne tante, der en eftermiddag forløser noget i ham, da hun giver sig hen til ham under faderens billede. Det er stadig faderen, han søger, og det er de andre drenge far han ønsker at se og at tale med, når han besøger dem eller kigger ind ad deres vinduer. Et faderkompleks. Da hele løgnekomplekset bliver ham for trykkende og uoverskueligt, agerer han stum, og først en behandling hos den berømte østrigske læge (Freud) giver ham talens brug igen. Men lægen overrumpler ham, han ønsker ikke at blotte sig, derfor forsøger han at tage sit eget liv.

Borgens roman er pubertetspsykologi. Netop fordi den bruger romanformen, kan den spændes så meget og så drastisk, at mange vil kunne afvise den som virkelighedsfjern. For mig står den dog uhyre centralt og virkelighedsnær, og på en dræbende måde karakteriserer den den opdragelse, hvor forældrene beundrer *alt* hos deres børn og ikke af bare selvkærlighed kan se, at børnene har taget den velopdragne (selvpåtagede) maske på.

Forskellen mellem Karl Bjarnhofs og Lillelords barndom og pubertetsår er åbenbar. Hos Bjarnhof hører barnet til i familien (trods stilheden og det, at man ikke snakker sammen), det kunne ikke falde proletarbarnet ind at svigte sit miljø, sin klasse, sine forældre — og modsat. Anderledes hos Lillelord; han føler at være i et konventionelt miljø, hvor alt blot skal tage sig pænt ud udefra, men hvor forstillelsen råder indenfor. Og hvor opdragelsen er en laden-stå-til. Man lader roligt alt glide, for *vore* børns arv og miljø er så godt, at der intet kan ske!

Imellem disse to miljøer: Bjarnhofs gammeldags autoritære (matriarkalske) og Lillelords anarki kan vi sætte det demokratiske. I det demokratiske miljø er forældrene forstående og vejledende, de kan snakke med børnene ud fra deres forudsætninger og regner deres meninger og synspunkter for lige så interessante som de voksnes, og de kan følge udviklingen op. Det demokratiske hjem har harmoniske forældre og skaber harmoniske børn, ikke dydsmønstre, men levende og aktive børn, de børn, der engang skal forme det samfund, der blev så misrøgtet i vor generation. Dette miljø findes også i dag. Lad os her mindes Gammelgaards forhold til sine børn og de unge på højskolen.

Ditlev Jensen.

JØRGEN ANDERSSON:

Højskole efter stopur

At have en arbejdsstudieafdeling på en højskole, at have en bygning der mindst af alt — indvendig — ligner et undervisningslokale, har vakt stor forbavselse, vel også parret med interesse hos de mange kursister og gæster, der har besøgt Esbjerg Højskole siden indvielsen. Det er, som om man ikke rigtig kan forbinde de to begreber: arbejdsstudieteknik og højskolevirksomhed. Ikke desto mindre har det længe ligget i luften, at der var et stort behov for et egnet undervisningslokale for et emne, der i de senere år er blevet behandlet i studiekredse eller gennem foredrag og artikler. Undervisningen siden 1945 har været omfattende nok, men følelsen af, at resultaterne ikke har stået mål med anstrengelserne, har været

ret påtagelig. At præcisere årsagen hertil er vel ikke så nemt. Men et par ting kan fremhæves. Emnet har været for stort til, at man på den korte tid, der har været til rådighed, har kunnet give meget mere end rent generelle oplysninger. Man har slet ikke kunnet nå ned til det enkelte fags eller den enkelte tillidsmands problemer i detaljer. Jeg tror, vi her rører ved det centrale i al undervisning om rationalisering. Man vil gerne høre om disse ting, men ikke selv gå ind for dem, fordi man ikke får præsenteret sine egne problemer. Af den grund ligger der sikkert meget rigtigt i at tilstræbe så homogent sammensatte hold, rent fagligt, som overhovedet muligt, så længe det drejer sig om en dyberegående undervisning. En an-

Det er anskuelsesundervisning, der foregår i arbejdsstudielokalet. Her tager tre kursusedtagere tid på en kollegas arbejdspræstation ved rundsaven.

den årsag ligger i skellet mellem »teori og praksis«, der har været en stor anstødssten for virkelig at kunne meddele viden til gavn for tillidsmændenes daglige arbejde. Problemet er ovenikøbet dobbeltsidigt. Den oplysning, der blev givet i begyndelsen, var et nok så idealiseret billede af, hvad man rent teoretisk ønskede af rationaliseringen. Til gengæld var dette billede ikke i overensstemmelse med de metoder — »praksis« — som arbejdsstudiefolk bragte i anvendelse på virksomhederne. Her må tilføjes, at en lang række »episoder« i denne periode kunne have været undgået, hvis arbejdsgiverne havde haft den rette forståelse af rationaliseringen og ikke blot betragtede den som en ret sikker økonomisk spekulation. Tilbage stod dog, at tillidsmanden havde svært ved at se, hvordan teori og praksis skulle være det samme. Endvidere var det vel sådan, at undervisningen foregik alene på foredrags- og samtaleplanet, hvilket jo ikke altid er nok til at skabe den fulde forståelse af stoffet.

På disse punkter er arbejdsstudielokalet på Esbjerg Højskole en stor landvinding, idet vi her har mulighed for gennem praktiske demonstrationer på arbejdende maskiner at fremføre stoffet i en form, der letter tilegnelsen i væsentlig grad. Man kunne fristes til at sammenligne med undervisningen i et skolekøkken. Der er vel næppe nogen, der betvivler, at det her er nødvendigt foruden at lære kogebogen at prøve madlavning i praksis.

I min indledning nævnte jeg den tidsbegrænsning, der ligger i et kursus. Her vil jeg gerne slå fast, at mange i dag stadig tror, at rationaliseringen og dens følger er et emne, der kan dækkes i et foredrag. Og hvis man så ovenikøbet laver et ugekursus, vil der være rigelig tid til en meget vidtgående undervisning, hvor alt kommer med. Lad det være sagt straks, det kan ikke lade sig gøre. Emnet er for stort til, at man på en uge kan få mere end et overfladisk indblik i, hvad der gem-

mer sig bag ordet rationalisering. Selv når man har et så vel indrettet undervisningslokale som her. Da længden af et kursus jo i høj grad er et økonomisk spørgsmål, har vi søgt at løse problemet ved en intensivering af undervisningen. Især ved at individualisere undervisningen for hvert enkelt hold for sig. Kendsgerningen er jo, at de forskellige hold møder med vidt forskellige forudsætninger, betinget af, om de i det daglige er beskæftiget i en virksomhed, der rationaliserer, samt om de selv tidligere har gennemgået en eller anden form for undervisning i emnet.

Her vil en nøjere undersøgelse af kursisternes forudsætninger hjælpe til udvælgelse og sammensætning i hold. Dette kunne lette undervisningen og tilrettelægningsprogrammet.

Endelig kan nævnes, at vi ved hjælp af film, billedbånd og lysbilleder har haft mulighed for en langt hurtigere gennemgang af specifikke emner. Filmen stimulerer og vækker interesse, men må ikke betragtes som andet end et ypperligt hjælpemiddel. I den forbindelse kan oplyses, at der i dag findes en lang række film, der er uhyre velegnede til undervisning eller information om rationalisering. Men vi må selv til at fremstille disse film, således at de bliver tilpasset danske forhold og dansk fagbevægelse. På dette område er vi nok lidt for passive, selv om begyndelsen er gjort, bl. a. gennem den danske samarbejdsudvalgsfilm. Erfaringerne med disse film i undervisningsarbejdet har været uhyre gode, således at savnet af film på udækkede områder føles dobbelt.

Filmen er i høj grad med til at stimulere kursisternes interesse for emnet. Der skal jo mere til end i den almindelige skole, hvor eleverne mere eller mindre *tvinges* til at erhverve en vis kvantitet kundskaber. Man er derfor

tvunget til at finde mere ukonventionelle former for undervisning. Den må endvidere formes således, at den ikke alene vækker interesse, men også holder den en gang skabte interesse i live. Dette er svært, og film alene kan ikke gøre det, men bør kombineres med korte indlæg samt følges op med gruppearbejde, hvor endvidere aktuelle problemer diskuteres. Dette har vist sig uhyre givende. Vi har i de 18 måneder, skolen har virket, søgt at arbejde i overensstemmelse med ovenstående og har haft gode erfaringer.

Tilbage står dog spørgsmålet: Hvad skal man egentlig med en så speciel undervisning som rationalisering på en højskole? Det nemmeste svar er vel, at af de ca. 6000 kursister, vi har haft, har ca. 2000 ønsket at gennemgå en undervisning i arbejdsstudier. Her kan tilføjes, at et af de store problemer i dansk industri er rationaliseringen, og flere og flere af vore medlemmer bliver i dag udsat for den og skal tage stilling til den. Dette kræver en viden, som man ikke kan læse sig til. Med den udvikling, der er sket til i dag, og som fortsætter progressivt, vil behovet for denne undervisning være stigende.

Det nye skud på højskolestammen har altså ikke alene været ønskeligt, men i allerhøjeste grad påkrævet. Så meget mere som det næste store problem for dansk fagbevægelse, »automationen«, jo er en videreudvikling af rationaliseringen og mekaniseringen. For at man fuldt kan forstå og tage stilling til dette nye begreb må fundamentet — viden om rationaliseringen — være i orden. Til at skabe dette fundament yder dette »mærkelige« tekniske undervisningslokale sit nødvendige bidrag.

Spørgsmålet er så, er det nok? Bør der ikke være flere sådanne undervisningslokaler til rådighed for dansk fagbevægelse fremover?

Jørgen Andersson.

PER HÆKKERUP:

Roskilde Højskole gentog i september med meget held sidste års eksperiment: det udenrigspolitiske kursus. På programmet stod bl. a. en diskussion indledt af Peter P. Rohde og Per Hækkerup om »Vore forudsætninger for at føre en selvstændig udenrigspolitik«. Vi aftrykker her Per Hækkerups oplæg til drøftelserne direkte efter manuskriptet, altså uden ændringer under hensyn til den senere verdenspolitiske udvikling.

Idealitet og realitet

i dansk udenrigspolitik

Hvad forstår man ved en selvstændig udenrigspolitik? Desværre råder der i den offentlige diskussion på dette område, som på så mange andre, nogen uklarhed om begreberne. Den rigtige definition må være, at vi selv bestemmer vore udenrigspolitiske handlinger uden direkte tvang udefra, men under hensyn til virkningerne af den førte politik, såvel direkte som indirekte, derunder også den måde, hvorpå andre lande reagerer overfor os som følge af vore handlinger. En forkert definition, som ofte anvendes af mange, er, at vi fastlægger vore udenrigspolitiske handlinger uden hensyn til de videre virkninger og konsekvenser. En sådan udenrigspolitik er vel en selvstændig politik, men den er desuden dum og kortsynet.

Neutralitetspolitik er ikke ensbetydende med selvstændig udenrigspolitik.

Den forkerte forståelse af begrebet kommer bl. a. til udtryk, når man anfører, at Danmark før 1864 førte en selvstændig udenrigspolitik, men ikke siden. Både før og efter 1864 overvejede den danske statsledelse virkningerne af de udenrigspolitiske skridt den tog. Når man alligevel fremfører, at denne politik før 1864 var præget af en større selvstændighed, forveksler man formentlig selvstændighed med letsindighed, selv om det skal erkendes, at den senere udvikling har gjort staterne stadig mere indbyrdes afhængige. Det er ligeledes en fejltagelse at tro, at neutralitetspolitik er selvstændig politik, medens pagtspolitik betyder opgivelse af selvstændigheden. Der er her ikke tale om væsensforskelle, men kun om gradsforskelle. En pagtspolitik kan betyde et meget snævert fællesskab mellem deltager-

landene, men også et løser, og omvendt er en neutralitetspolitik tvunget til at tage hensyn af varierende styrke til andre stater. En absolut neutralitetspolitik er urealistisk. Man behøver blot at erindre debatten forud for den anden verdenskrig, hvor f. eks. nordmanden Johan Vogt hævdede det synspunkt, bl. a. med tilslutning fra Aksel Larsen, at neutralitetspolitikken forudsatte afbrydelse af handelsforbindelserne med de krigsførende lande. Ingen kan være i tvivl om, at en afbrydelse af Danmarks handelsforbindelser med England og Tyskland og de andre krigsførende lande ville have været det rene økonomiske selvmord.

En belysning til forståelse af neutralitetspolitikens indhold og vanskeligheder får man, når man ser på spørgsmålet om tysk transitering til Nordnorge gennem Sverige under den sidste krig. Allerede medens krigshandlingerne i Nordnorge foregik, akcepterede Sverige, at levnedsmidler, sygepersonale og en del søfolk kunne få lov at benytte den kortere og sikrere rute gennem Sverige. Efter at krigshandlingerne i Norge var slut, kom den egentlige transiteringsaftale for militært personel og militær udrustning. Når Sverige bøjede sig, var det under trusel om tysk voldsanvendelse. På det tidspunkt var Sveriges forsvarskraft så ringe og den tyske interesse i transiteringen så stor, at man fandt det stemmende med Sveriges interesser at give efter, alt taget i betragtning. Senere under krigen, da Sverige havde styrket sit forsvar væsentligt, og da Tysklands interesse i transiteringen var aftaget, blev den bragt til ophør, fordi man regnede med, at det ville være for dyrt for Tyskland at gennemtvinge sin vilje i forhold til de fordele, man opnåede ved at opretholde transiteringen. Efter min opfattelse handlede Sverige fornuftigt, og det fremførte er ikke sagt for at kritisere den svenske politik, men alene for at belyse, hvor betinget selvstændigt også neutralitetspolitik må føres.

Afgørende forhold i udformningen af dansk udenrigspolitik.

Det kan altså fastslås, at vi ikke kan føre en absolut selvstændig politik, men kun en relativt selvstændig. Når vi skal bedømme de forhold, som særlig kan påvirke udformningen af dansk udenrigspolitik, er der tre, der springer i øjnene. For det første de økonomiske interesser. Som et lille land er vi stærkt afhængige af samhandelen med udlandet. Vor udenrigshandel udgør næsten 30 procent af nationalindkomsten. For store lande som USA og Rusland er den tilsvarende procent kun 3—5. Vore handelsforbindelser går overvejende mod vest, vore tre største handelspartnere er England, Tyskland og USA. Vi må derfor i vor egen velforståede interesse føre en politik, der tager hensyn til dette forhold og til de mange forbindelser med den vestlige verden, der flyder deraf. Dernæst kommer vore kulturelle bånd og vor politisk-demokratiske indstilling. Vi er i første række et nordisk land og dernæst en del af den samlede vestlige kulturkreds. Også dette påvirker vor holdning og vore sympatier. For det tredje er der Danmarks geogra-

fisk-militære beliggenhed. Vi vogter indsejlingen til Østersøen, og vore muligheder er i høj grad bestemt af magtspillet omkring dette hav.

I den nyere tid kan vi iagttage forskellige faser i udviklingen som følge af denne sidstnævnte afhængighed. I tiden fra 1864 og op til krigen 1914—18 levede vi i skyggen af de prøjsiske bajonetter. Det kom klart frem, da vi fornøftigvis, men meget mod stærke stemninger herhjemme, undlod at deltage i krigen mellem Tyskland og Frankrig i 1870—71, og det kom ligeså stærkt frem, da de såkaldte Lüttgen-samtaler med den tyske generalstab gennemførtes med den daværende statsministers tilslutning. Vi gav derigennem Tyskland en stærkt begrundet forventning om, at vi ikke ville tillade, at dansk territorium blev benyttet af Tysklands fjender under en eventuel kommende krig. Mineudlægningen i de danske stræder i 1914 må vurderes ud fra samme synspunkt. I perioden 1918—35 var Tyskland militært sat ud af spillet. Rusland levede endnu forholdsvis tilbagetrukket i den inderste krog af Østersøen, og England var også i vore farvande den dominerende sømagt. Det var en periode med en sjælden gunstig situation for Danmark. I 1935 sluttede England sin flådeoverenskomst med Tyskland, som i magtpolitisk henseende betød, at Østersøen blev overladt til sidstnævnte lands hovedindflydelse. Trods de stærke følelsesmæssige reaktioner overfor det brutale nazihæredømme var vi tvunget til i vor afmægtighed at indtage en meget forsigtig holdning overfor Tyskland. Endelig har tiden efter 1945 været præget af Ruslands stærke stilling i Østersøen. Hvis vi ikke gennem vor tilslutning til A-pagten havde fået et rygstød, ville vi i disse år være kommet i en stærk faktisk afhængighed af Sovjet.

De magtpolitiske forskydninger.

Når vi skal fastlægge vor udenrigspolitik, er det nødvendigt, at vi koldt og nøgternt gør os de magtpolitiske forhold klare. Vi har med den anden verdenskrig fået en total ændring af de virkelige magtforhold. Medens stormagtsspillet endnu i 1939 var bestemt af syv stormagters krydsende interesselinjer, kan vi i dag kun regne med to virkelige stormagter. Tyskland, Italien og Japan er indtil videre sat ud af spillet, om end det førstnævnte land synes at være på vej opad, og Frankrig og England er kun magter af anden rangs orden. Tilbage er Rusland og USA som de afgørende kræfter i storpolitiken. At modsætningen i den kolde krig mellem disse to stater også optræder som et ideologisk modsætningsforhold, skal man ikke lægge for meget vægt på. Lidt overdrevet kan man sige, at ideologi er det klædebon, hvori man hyller den faktiske magtkamp. I hvert fald har vi gentagne gange set, at de ideologiske hensyn er blevet skubbet brutalt til side, når de kom i vejen for magtinteresserne.

En vurdering af den magtpolitiske situation i Europa specielt og i verden i al-

mindelighed tilsiger os at fastholde den udenrigspolitiske linie, der blev fastlagt med vor tilslutning til A-pagten. Vi skal ikke tro, at de nye toner fra Moskva, smilene og charmeoffensiven er udtryk for en ny politik, men kun for en ny taktik, for en ny fremgangsmåde til opnåelse af de samme målsætninger. Selvfølgelig skal vi være villige til fra den vestlige verdens side at komme et samarbejdsvenligt Rusland i møde, men vi må indtil videre være vågne og kritiske iagttagere af de russiske fremgangsmåder og afvente, at der virkelig bliver tale om, at også Rusland vil foretage reelle indrømmelser for at fremme forståelsen.

Idealitet og realitet i udenrigspolitik.

Jamen, vil man så sige, er udenrigspolitik da kun magtpolitik? Har vi ingen idealer, ingen mål for den internationale politik? Jo, det har vi. Vi ønsker en varig fred, der giver os sikkerhed for frihed og uafhængighed. Vi virker herfor gennem FN, der tilsigter at sætte retstanken i højsædet i internationale anliggender til afløsning af magtpolitiken. Vi ønsker international afrustning under betryggende kontrol. Vi ønsker at fremme en international solidaritetspolitik, der især gennem økonomisk hjælp til de underudviklede lande skal mindske spændingen mellem rige og fattige lande. Vi ønsker at fremme en international demokratisk udvikling.

Alt dette er rigtigt, det er den ideelle politik, som vi gerne ser virkeliggjort. Men forudsætningen for, at vi med udbytte kan fremme en sådan politik, er, at vi nøje vurderer de faktiske magtpolitiske forhold. Et lille land kan meget vel vove sig for langt ud i en ideelt betonet udenrigspolitik. Omvendt er små lande mere interesseret end store i, at magtpolitik afløses af internationale retsforhold. Hvorledes en vis forsigtighed kan tilrådes, har vi et eksempel på i Norges forhold til Franco-Spanien i årene lige efter krigen. Man vil erindre, at dengang overvejede FN at anbefale medlemslandene at afbryde den diplomatiske forbindelse med Spanien. Især Norge virkede ud fra ideelle motiver herfor. Resultatet var, at Spanien truede med og iværksatte handelsblokade over for Norge. En appel til det internationale transportarbejderforbund om at besvare dette med at blokere Spanien, førte ikke til noget positivt svar. Norge ville være kommet i visse handelsmæssige vanskeligheder, hvis ikke USA havde interveneret over for Spanien og derved fået blokaden afblæst. Det siger sig selv, at med en sådan erfaring in mente vil små lande være forsigtige med at gå i spidsen i en ideel politik, hvis den ikke er dækket af de stormagter, der kan bestemme handlingsforløbet på effektiv måde.

Vi skal også erindre, at effektiviteten i vor udenrigspolitik er påvirket af vor vilje til at ofre noget på den. Det er givet, at i et samarbejde som indenfor Nato styrker det ikke vægten af Danmarks ord, at vi altid holder os beskedent i bag-

grunden, når der er tale om at betale det fælles forsvars opbygning. Dette være sagt til dem, der er mest skeptiske overfor vor tilslutning til Nato, og som samtidig altid taler om, at vi skal lade vor røst høre i de store og vigtige anliggender.

Som eksempel på, at en selvstændig indsats har været mulig og sikkert også heldig, skal nævnes udviklingen i Suez-konflikten. Norden er den næststørste kunde for Suezkanalen, og det har utvivlsomt givet vort ord en vægt, vi ikke er vant til. Det synes sikkert, at vi både på den første og den anden Suez-konference i London har haft indflydelse på forhandlingernes gang, hvilket er forklaret i, at en eventuel blokadeaktion overfor Nasser naturligvis vil være mere virksomhedsfuld, hvis den støttes af alle de mere betydende benyttere af kanalen.

Vi må stimulere den udenrigspolitiske forståelse og interesse.

Endelig er der grund til at nævne sammenhængen mellem udenrigspolitikens udformning og befolkningens reaktion, som er så vigtig i et demokrati. De ansvarlige, der tilrettelægger udenrigspolitikken, må dels tage hensyn til dens virkning overfor udlandet, og dels til at den kan godkendes af befolkningen, aktivt eller passivt. Det rareste for de styrende ville, i hvert fald tilsyneladende, være, at de kun behøvede at tage hensyn udadtil. Men det er også kun tilsyneladende. Hvis en udenrigspolitik, som al anden politik, skal være holdbar, må den godkendes og kunne godkendes af befolkningens flertal, og netop i udenrigspolitik er det nødvendigt at have så stor en opslutning om den førte politik som overhovedet muligt, så den ikke bliver genstand for indenrigspolitisk strid.

Som regel er de politiske ledere villige til at gå længere end befolkningen i en ideelt betonet udenrigspolitik, i hvert fald når ikke særlig følelsesbetonede momenter spiller ind. Et praktisk eksempel herpå har vi i den nordiske politik på det økonomiske område. Alle bekender sig i princippet til et fælles nordisk marked, og følgelig skulle politikerne ret hurtigt kunne virkeliggøre det. Men erfaringen viser, at når man går fra det generelle til det konkrete, så daler begejstringen og tilslutningen. Nordisk marked javel, men ikke på landbrugsområdet, siger svenske og norske landmænd, og på tilsvarende måde reserverer andre erhvervsgrupper sig, når det gælder deres eget område, og de ikke er absolut sikre på at kunne klare sig i den nordiske konkurrence. Det endda, selv om de godt kan se, at et nordisk fællesmarked på længere sigt er fordelagtigt for dem. De vil ikke tage overgangstidens tilpasningsvanskeligheder. Derfor kommer et fælles nordisk marked kun, såfremt der står et stærkt krav fra befolkningernes flertal i de nordiske lande bag det.

Som det gælder i dette tilfælde, gælder det i almindelighed i de udenrigspolitiske spørgsmål, at skal vi nå længere i et effektivt internationalt samarbejde, må vi have en vågen meningsdannelse om de udenrigspolitiske problemer.

Per Hækkerup.

FRODE KRISTENSEN:

I løbet af sine sidste måneder dikterede Frode Kristensen brudstykker af sine erindringer til sin hustru Selma. Optegnelserne er netop udsendt af forlaget Fremad under titlen »Fra Heden til Højskolen«. Med Selma Kristensens og forlagets tilladelse bringer vi her det kapitel i bogen, der omhandler Frodes elevtid på Roskilde Højskole under Thomas Bredsdorff.

På Roskilde Højskole

Sidst på efteråret 1918 skulle jeg efter reglerne atter have været indkaldt til militærtjeneste, men da det kunne ses, at krigens afslutning nærmede sig, og faren for Danmarks inddragelse i krigen var drevet over, blev det ikke til noget. Jeg besluttede da, stærkt støttet af far og mor, at tage på højskole vinteren 1918—19.

Jeg var forlængst begyndt at interessere mig stærkt for samfundsspørgsmål og for politiske problemer, og jeg følte mig i opposition til den ensidige klassepolitik, der havde så stærk tilslutning i den vestjyske befolkning. Jeg ville i hvert fald ikke på en skole, som kunne antages at hælde til Venstres politiske synspunkter. Jeg valgte derfor Roskilde Højskole. Denne skoles forstander og ledende lærere var kendte for at have selvstændige meninger, og for at have en videre horisont end de fleste andre højskolefolk. Den 3. november 1918 rejste jeg til Roskilde.

Opholdet på Roskilde Højskole betød umådelig meget for mig. Der var nogle dygtige lærere, hvis undervisning jeg var meget glad for. Thomas Bredsdorffs timer, hvori han fortalte Danmarks nyere historie, optog mig meget stærkt. Han fulgte overvejende den me-

tode at skildre betydelige personers liv og virksomhed, men dog således at det blev en i stort sammenhængende skildring af danmarkshistorien fra Holbergs tid til vor egen. Sine personskildringer samlede han om de betydelige litterære og politiske personligheder og om enkelte andre, som havde betydet noget i de folkelige bevægelser i de sidste hundrede år. Navnlig Holberg blev gennemgået meget udførligt og med fremragende dygtighed. Såvidt jeg husker, brugte forstander Bredsdorff en tyve-femogtyve foredragstimer til gennemgang af Holberg. Denne gennemgang blev suppleret ved, at den unge skuespiller Thomas P. Hejle kom ud på skolen et par gange og læste, det vil sige, han *spillede* scener af Holbergs komedier. Det var for mig en stor oplevelse.

Erik Appel var den lærer, jeg personlig kom nærmest. Jeg havde ham som lærer i dansk. Desuden gennemgik han arveligheds-læren for os i et studiekredshold. I foredrag gennemgik han De forenede staters historie op til vor tid. Særlig meget gjorde han ud af præsident Wilson og de demokratiske ideer, Wilson var talsmand for. Det var en ypperlig historieundervisning. Erik Appel var en frem-

ragende pædagog. Han var aldrig forkynder i den forstand, at han mente at sidde inde med hundrede procents sandheder, hvormed eleverne skulle velsignes. Han lod tingene tale for sig selv, fremførte forskellige synspunkter og opfattelser i vigtige spørgsmål, fremførte også sin egen personlige mening, stillede spørgsmål, fik os til at tænke selv. Han respekterede enhver vel motiveret opfattelse, og i hans vurdering af personer var det ham ganske uden forskel fra hvilket miljø de stammede. Han søgte altid sandheden og var klar over, at den fulde sandhed sjældent kan nås.

En anden lærer, Åge Møller, var af en helt modsat type. Han var forkynderen af den eneste og absolutte sandhed. Den kendte han og han alene. Alle andre mennesker havde uret og en mere eller mindre skæv opfattelse af tingene. Åge Møller kunne ikke samtale med eleverne og drøfte tingene med dem. Samtaler var overflødige, da ingen ville kunne fremføre noget af værdi til drøftelserne. Han gennemgik i foredrag en del af Det gamle testamente. Det var en slags myteforkyndelse, hvortil han forlangte absolut andægtig og hengiven lytten. I et mindre hold gennemgik han samfundslære. Metoden var her den samme. Det var dog ejendommeligt, at de hundrede procents sandheder, hvormed vi blev velsignet, var i god overensstemmelse med Venstres politiske ideer. Sandsynligvis betød Åge Møller noget for en del af eleverne. For mig var han som lærerpersonlighed uden betydning. Jeg kunne ikke »tage« al den forkyndelse. Adskillige år senere, da jeg selv var blevet højskolelærer, traf jeg tilfældigt Åge Møller på en rejse. Han sagde da til mig uden omsvøb, at med de anskuelser, jeg havde, ville jeg være ganske uegnet som lærer for unge mennesker.

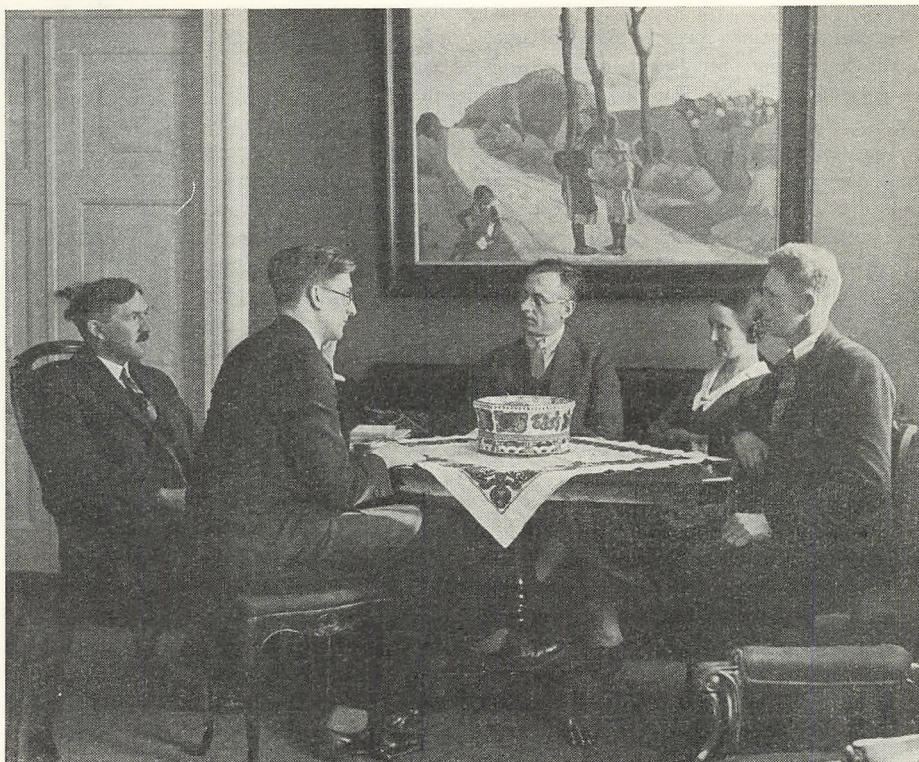
Jeg kunne have ønsket, at Roskilde Højskole havde lagt lidt større vægt på at meddele konkrete kundskaber i dansk, regning, historie og sprog. Der stilledes kun ganske minimale krav til eleverne om selvarbejde. Det var dog muligt at præstere et betydeligt selvarbejde, hvis man havde energi nok dertil, men omstændig-

hederne var yderst ugunstige. Der boede fire mand på hvert af de almindelige værelser, fem til syv mand på de større værelser. På værelserne var der et bord og en eller to taburetter, det var almindeligt højskoleudstyr dengang. Vi måtte benytte sengene som siddepladser, og hvis vi skulle arbejde med et eller andet, måtte vi sidde eller ligge i sengene med det. Højest een eller to kunne komme til ved bordet. Der var ingen varme på værelserne. Alene af den grund var det praktisk talt umuligt i vinterhalvåret at sidde med noget arbejde dér. Der var heller ikke ro til at arbejde. Een skolestue blev holdt varm med en kakkelovn om aftenen i nogle timer, for at elever, der ønskede det, kunne arbejde med opgaver i regning og dansk. I den stue skulle der være ro. Men vi var 144 elever, så den stue forslog såre lidt. Det overvejende flertal af eleverne ydede kun yderst minimalt af selvstændigt hjemmearbejde.

En anden skolestue blev også holdt varm om aftenen. Der måtte snakkes, tumles og læses aviser. Her var altid propfyldt og en ikke ringe del af tiden gik med, at der blev slået »fædrelandsslag«. Det var en uskyldig leg, men den kunne undertiden blive lidt voldsom. En kammerat satte sig op på et bord med hænderne i skødet og håndfladerne op. En anden stillede sig foran ham, lagde sit hovede i hans hænder og sin højre hånd om bag sin ryg. Kammeraterne defilerede forbi og gav ham et slag i hånden. Han skulle så gætte, hvem det var, der slog. Gættede han rigtigt,

I 1924 blev Frode lærer ved Esbjerg Arbejderhøjskole under Jul. Bombholts forstanderskab, og her virkede han, til han blev lærer hos Bredsdorff på Roskilde i 1927. Fra denne periode stammer billedet af Sundbo, Frode og Bombholt på Fanøtorv.

Roskilde Højskoles første lærerstab efter overtagelsen i 1930: Forstander Hjalmar Gammelgaard, Willy Hellner, Frode og Selma Kristensen og gymnastiklæreren Bernhard Jensen.

blev han fri, og den anden indtog hans plads. — Der blev sommetider slået både hårdt og længe, før »ofret« blev fri. Og den, som ikke forstod at lægge sin hånd nedenfor nyreregionen kunne godt mærke det længe efter.

Det var min agt at få noget ud af højskoleopholdet. Jeg var ganske simpelt taget på højskole for at lære noget, for at forbedre og udbygge den mangelfulde skolegang og uddannelse, jeg havde fået. Som barn og siden som ung havde jeg ofte drømt om, hvor herligt det ville være, hvis der gaves nogen mulighed for en videre uddannelse. Jeg genkendte så levende mine egne længsler, da jeg senere, sammen med Selma, læste Thomas Hardys roman *Jude Fawley*. Jeg havde hidtil kun haft

meget beskedne muligheder for videre uddannelse. Nu var jeg i mit fireogtyvende år. Godt to år var gået med soldatertjenesten. Ved slid i tørvemosen havde jeg endelig tjent så meget, at jeg kunne tillade mig et ophold på en folkehøjskole. Understøttelsen fra staten blev ringe, fordi jeg året før havde haft en forholdsvis god indtægt. Beregningen af understøttelser til elever ved folkehøjskoler var dengang, som indtil 1951, sådan, at børn fra småkårshjem kun fik ringe understøttelse, fordi de var nødt til selv at skulle tjene den størst mulige løn for overhovedet at kunne eksistere. Børn fra gårdmandshjem og andre forholdsvis velstillede hjem, som ikke havde været nødt til selv at tjene pengeløn til livets ophold, var derimod sikre på en temmelig

stor understøttelse, fordi deres indtægt, skattemæssig set, var lav.

Jeg søgte at lære så meget som muligt under mit højskoleophold. Derfor gjorde jeg det mest mulige ud af de opgaver, der blev stillet mig, og jeg læste desuden meget ved siden af. I undervisningstimerne, navnlig i foredragstimerne, fik vi mange impulser til værdifuld læsning. For at få ro til mit arbejde og til min læsning sad jeg oftest om aftenen på det kolde værelse, eller ganske simpelt lå i sengen med mit arbejde. Hvis jeg sad oppe, måtte jeg pakke mig ind i overfrakke og tæpper. For at få lidt varme i kroppen, inden jeg gik til ro for at sove, løb jeg så alene eller sammen med et par kammerater et par kilometer ud ad Frederiksborgvej og tilbage igen.

Denne vinter fik jeg for første gang i mit liv lejlighed til at prøve mine evner og kræfter i sammenligning med en flok jævnaldrende unge. Det fik en afgørende betydning for min videre udvikling. Jeg havde hele tiden forud været alt for klar over, at min skolegang var mangelfuld, og jeg troede, at jeg måtte stå langt tilbage i almene kundskaber og viden og i boglig kunnen. Følelsen af at være ringere end andre havde knuget mit sind. Nu opdagede jeg pludselig, at jeg godt kunne hævde mig i sammenligning med de andre elever. Ja, til min egen forbauselse erfarede jeg, at i dansk, regning og stilskrivning, i løsning af studiekredsopgaver og i selvstændig behandling af forekommende spørgsmål, var jeg blandt de bedste af skolens 144 elever. Ofte viste det sig, at jeg var forud for mine kammerater i evne til at vurdere og trænge til bunds i spørgsmålene. Fars samtaleundervisning havde trænet os børn i at tænke selv. Det viste sig nu, hvor værdifuldt det havde været. I flere tilfælde blev jeg kammeraternes talsmand og tillidsmand. Jeg blev redaktør af vort elevblad »Roskilde brødrene«, hvilket gav mig en del ekstra opgaver med skrivning og god øvelse. Jeg begyndte at få tillid til mig selv og ranke ryggen. Det gav løftelse i sindet, en herlig følelse af at være jævnbyrdig med andre.

Den spanske syges hærgen blandt eleverne bragte megen forstyrrelse i skolearbejdet og skår i oplevelsens glæde. Jeg blev selv alvorligt syg, men kunne dog komme oven senge, rejse hjem til juleferien og komme under mors kærlige pleje. Denne rejse hjem i juleferien fik afgørende betydning for mit liv. Jeg fulgtes med en god ven og kammerat fra højskolen, Cramer Alkjærsg. Han var ligesom jeg fra Vestjylland. En højt begavet ung mand, men stille og meget fåmælt, hvorfor der ikke blev lagt særlig mærke til ham på højskolen. Vi boede på værelse sammen, snakkede ofte om, hvad vi læste, og hvad vi var optaget af. Vi var på samme danskhold, og sidst havde vi begge samtidig været alvorligt angrebet af den spanske.

Cramers søster, Laura Alkjærsg, var lærerinde på Arbejderhøjskolen i Esbjerg. Cramer ville besøge hende på rejsen hjem og foreslog mig at følge med ud til skolen. Det blev en oplevelse, jeg siden aldrig har glemt. Laura Alkjærsg var en strålende begavelse. Litteratur og historie var hendes hovedinteresser. Og som hun kunne fortælle! Alt hvad jeg havde hørt på Roskilde Højskole blegnede i sammenligning med Laura Alkjærsgs fortællekunst. Hos hende var viden og kunnen forenet i skøn harmoni, båret af et åndfuldt menneskes brændende ønske og vilje til at gøre andre delagtige i de rigdomme, hvormed hendes eget sind var fyldt. Hun var i sandhed en ordets kunstner og en stor lærer.

Laura Alkjærsg fortalte os om sine elever. Jeg fik lov at læse nogle af de stile, hun havde fået fra sit danskhold. Det var en helt anden verden end den, jeg havde lært at kende på Roskilde Højskole. Langt fra skønnere, men ligesom mere virkelighedsnær, mere i kontakt med det, jeg selv havde oplevet under min kamp for at tjene til livets ophold og samtidig skaffe mig viden.

Gennem dette uforglemmelige besøg blev min interesse for Arbejderhøjskolen forstærket. Da jeg under krigens sidste afsnit var indkaldt til beredskabsstyrken, og en tid lå i Esbjerg, havde jeg været derude og kigget

på de ny bygninger, men den personlige kontakt kom først i stand gennem Laura Alkjær-sig. Det blev ikke første gang, hun greb afgørende ind i mit liv. Sommeren 1925 var jeg elev på Den internationale Højskole i Helsingør. Laura Alkjær sig var da blevet mrs. Hedebøl og var lærerinde ved skolen. Hun holdt en række strålende forelæsninger om Jakob Knudsen med efterfølgende samtaler. Efter en forelæsning om »Den gamle præst« førte hun mig sammen med Selma, som senere blev min hustru, min trofaste ven og livsledsager.

Jeg havde haft Arbejderhøjskolen i tankerne allerede da jeg besluttede at tage på højskole, men far rådede mig til at vælge Roskilde Højskole, hvilket jeg heller aldrig har fortrudt.

Politiske og sociale problemer optog mig meget stærkt den vinter, og havde jeg valgt Esbjerg i stedet for Roskilde, véd man aldrig, hvordan min livsbane var blevet. Måske var jeg gået ind i politik. Eller i fagbevægelsen...

Da jeg kom tilbage til Roskilde Højskole efter juleferien, skrev jeg en artikel til elevbladet om Cramers og mit besøg på Arbejderhøjskolen i Esbjerg. Adskillige af eleverne blev forargede. Thomas Bredsdorff derimod blev i høj grad interesseret, og han tog problemet *arbejderne og højskolen* op til drøftelse med eleverne. Thomas Bredsdorff var aldrig bange for nye tanker. Han levede op til den skønne sang, Jakob Knudsen skrev til Roskilde Højskoles indvielse: »Se ud, stryg duggen af sjælens rude...«

Frode Kristensen.

ERIK RIBERHOLT:

Musik
som
højskolefag

Artiklens forfatter spiller til morgensang på Esbjerg.

Har musikken nogen mission i samfundet i dag? Dette spørgsmål stillede jeg mig selv, da jeg sidste efterår gik ind til mit job som lærer i musik på Esbjerg Højskole, og det var med tanke på dette spørgsmål jeg forsøgte at lægge en plan for den kommende vinters arbejde.

Egentlig kan man forenkle spørgsmålet om musikundervisning på højskolen til at spørge: »Hvad skal vi i grunden med musik? Den har jo ingen fagmæssig betydning, vi får ikke mere i løn, og vort arbejde bliver såmænd ikke bedre, om vi lytter med udbytte til en Mozart-symfoni, eller vi nøjes med »Træskovalsen« med sving med højre eller venstre lår...« Det er jo i og for sig rigtigt. Arbejdslønnen har musikken ingen indflydelse på, og det samme kan vel siges om arbejdets kvalitet. Og dog — — Er det nu også rigtigt?

Indenfor arbejderbevægelsen herskede der i sin tid den opfattelse, at blot lønninger og akkorder kom i vejret, når blot det materielle behov blev dækket i form af højere løn, så ville problemerne ordne sig for den jævne mand. Imidler-

tid har tiden siden da vist noget andet, problemerne er ikke ophørt med at eksistere. Efterhånden som maskinen giver mennesket mere frihed, kommer fritidsproblemet mere og mere ind i billedet. Hvad skal man give sig til i de timer, hvor der ikke soves eller arbejdes? Her er et sted, musikken kan sættes ind. Musikken er en af de bedste og billigste fritidsbeskæftigelser med kunstnerisk indhold, samfundet kan byde på. Vi har til eksempel radioen, der med sine to programmer dækker så at sige alle ønsker indenfor musikken for det ringe beløb en licens plus den nødvendige strøm koster. Et radioapparat kan man vist gå ud fra de fleste er i besiddelse af.

Ligeså er det muligt indenfor aftenskoleloven at oprette kurser i forskellige former for musikbeskæftigelse, hvor musikentusiasten kan uddybe sit bekendtskab med musikken. Nået hertil må man imidlertid gøre sig klart, at der indenfor arten »musikentusiaster« findes i alt fald to hovedtyper. Der er de passive, d. v. s. dem, der er tilfredse med og finder glæde og oplevelse i blot at lytte. (I og for sig er det forkert at kalde denne type for passiv, for det at lytte til musik er i alt fald ikke ensbetydende med at være passiv). Så er der den anden type, nemlig dem, der, selv om de synes det er udmærket at lytte til musikken, først befinder sig godt, når de selv sidder som medlem af et ensemble og aktivt er med i musikken.

Netop amatørmusikken byder på store muligheder for den aktive musikentusiast, her kan han få sin trang til selv at lave musik tilfredsstillt. I denne forbindelse vil jeg sige, at det primære ikke er, om musikken rent kvalitativt kan stå for en strengere bedømmelse, det afgørende er i virkeligheden, at de medvirkende, gennem deres arbejde med musikken, oplever glæden ved selv at spille og derved får mulighed for at komme ind til det, der er selve musikens sjæl.

Under hensyntagen til disse to hovedtyper, den passive og den aktive musikentusiast, kom musikundervisningen på højskolen til at dele sig i flere forskellige linier. Et hold omfattede den lettere musik — filmmusik, underholdningsmusik og jazz. Den sidste musikform var der en næsten overvældende interesse for. Et andet hold dyrkede den klassiske musik, gennemgik værker af de store komponister, beskæftigede sig med de forskellige stilarter i forhold til de skiftende tiders almene kunstopfattelse og gennemgik musikkens historie i hovedtrækkene.

I undervisningen tog vi naturligvis alle de tekniske hjælpemidler, som skolen råder over, i anvendelse. Vi har fine båndoptagelses- og afspilningsanlæg på skolen, og da vi her i Esbjerg er i den heldige situation, at Esbjergs kommunale skolevæsen ejer landets måske største grammofon- og båndarkiv, som frit står

til vor disposition, blev der øst i rigt mål af disse kilder til alles udelte glæde. Vi fik også set mange musikfilm, men der var blot en kedelig fejl ved en del af disse film, og det var den rent ud sagt elendige lyd, der fulgte med. Til tider måtte man tage sig til hovedet over, at de gik under betegnelsen »musikfilm«. For de aktive musikinteresserede havde vi lavet et kor, der med halvanden times ugentlig prøve i vinterens løb oparbejdede et repertoire, således at koret kunne medvirke ved nogle lørdagsunderholdninger, opføre en operaparodi samt medvirke ved afslutningsfesten.

Så er der morgensangen på skolen, og den er ikke det mindst vigtige set fra et musikalsk standpunkt. Her mødes vi alle, mere eller mindre oplagte og med mere eller mindre morgensure miner på. Pudsigt er det at se, når vi går hver til sit gøremål, at de sure miner oftest er forsvundet. Fællessangen — det at synge sammen med andre og høre klangen af kammeraternes stemmer, lagt til ord og toner fra vor sangbog, giver en egen glæde og løftelse i sindet, der virker formindskende på vore personlige bekymringer. Ganske vist skal det så til gengæld også siges, at vor morgensang ikke er behængt med traditioners pligter eller seklers spindelvæv, er der stemning for en morgensang i boogie-woogie-rytme, ja så tager vi den og svinger med i de inciterende rytmer. Humøret — smilet, det må vi ikke glemme — heller ikke om morgenen.

Mit indtryk af elevernes musikinteresse er, at de meget gerne vil i kontakt med musikken, og at der er mange ting, de gerne vil have forklaring på, men som de med en vis naturlig generthed ikke vil spørge om. Når vi imidlertid får lært hinanden at kende og er kommet på talefod med hinanden, forsvinder genertheden, og så bliver der diskuteret og protesteret. Her er det, folkeskolen kommer ind i billedet, for når jeg gik nogle af dem nærmere på klingen for at få at vide, hvad skolen havde udstyret dem med af viden om musik, afsløredes en oftest blank uvidenhed. Det højeste de havde været med til var at indstudere nogle enkelte sange to- eller trestemmigt. Det endda uden nogen egentlig tanke på musikundervisning endsige på en progressiv linie i tilrettelæggelsen.

En musikentusiast-type, vi naturligvis ikke kunne undgå at komme ud for sidste vinter, var elever, der meldte sig som deltagere til koret, men som ikke kunne synge tilstrækkelig rent og selvstændigt og derfor ville skade mere, end de ville gavne korets klang. I almindelighed får den slags mennesker prædikatet »umusikalske«, men det til trods er de musikinteresserede og vil gerne i lag med musikken. Det er en ret almindeligt forekommende type, de kaldes populært for »brummere«, men erfaringen viser, at disse mennesker, der lider af en form for ulykkelig kærlighed til musikken, sjældent er egentlig umusikalske, men tværtimod ofte kan hjælpes til en lykkelig forening med den elskede. Der- som der var mere tid i undervisningsplanen, ville der være mulighed for at

give disse »brummere« instrumental færdighed på f. eks. en blokfløjte, således at også de ville kunne være med til at lave musik. Enhver indvending om dyre instrumentkøb kan kort fejes til side med anførelse af priserne på blokfløjter. De ligger fra 14—15 kroner og opefter for forsvarlige instrumenter. Også her er der en opgave for folkeskolen, som den desværre svigter. Det er kun på meget få skoler, der gøres noget videre ud af instrumentalmusikken, og det går igen ud over »brummerne«. De får ikke lov at synge med i sangtimerne, men får tværtimod besked om at tie stille og sidder så og akkumulerer et musikalsk mindreværds kompleks i stedet for at blive beskæftiget med et instrument og derigennem blive lige så gode amatørmusikere og lyttere som deres kammerater, der tilfældigvis kan synge så rent, at de får lov at synge i sangtimerne.

Gennem en gennemtænkt tilrettelæggelse af musikken i skolerne vil det være muligt at få mange flere interesseret i musikken, så at de vil komme til at betragte musikken som deres hobby og herved finde glæde, adspredelse og beskæftigelse i de ledige stunder. Med andre ord, de vil få deres fritid udfyldt med andet og mere end blot at hænge i en biograf eller i en port. Selvfølgelig må det så være en forudsætning, at lærerne kan favne så vidt, at de kan indføre eleverne, ikke blot i den klassiske musik, men f. eks. også i jazzen, og det på en måde og i et sprog som de kan forstå. Navnlig gennem den sidste musikform har jeg erfaring for, at man kan komme på talefod med de unge mennesker i den vanskelige alder, og det er lykkedes at få mange af disse unge til ikke alene at forstå jazzen bedre, men også ofte at lytte til og værdsætte den klassiske musik. Pudsigt nok går de jazzfolk, der får ørerne op for den klassiske musik, direkte over i den seriøse moderne musik, og derfra arbejder de sig bagud i tiden.

Som en konklusion af erfaringerne fra højskolens første år må man erkende, at der er et virkeligt behov for faget musik. Musikken omfattes med meget stor interesse, og faget må afgjort have sin plads blandt de valgfrie fag, selv om dets betydning ikke kan gøres op i klingende mønt. Når man ser og hører, hvad der ydes af undervisning på det musikpædagogiske område i Tyskland, Holland og andre europæiske lande, for slet ikke at tale om USA, ja, så ser man klart, hvor langt vi ligger bag disse lande, ja, at vi med en vis ret kan betragtes som et underudviklet område.

Erik Riberholt.

SKOLERNE

Roskilde Højskole

SOMMEREN 1956

MAJ — AUGUST

Sommeren 1956 startede med et 2-dages-møde den 9. og 10. maj, hvor vi gav husly til den kendte rigsdagsstudiekreds. Der blev ryddet grundigt op i samfundet ved denne lejlighed, og gruppens energiske leder, *Henning Friis*, kunne glæde sig over mange vægtige indlæg, der nok på en eller anden måde vil inspirere mødedeltagerne fremover.

Efter denne gode start fortsattes der med typograflærlinge, hærens fenrikorganisation, Frie børnehaver, snedkerforbundet, AOF's kvindekursus, DsF's lærlingekursus I, næringsmiddelindustrien, AOF's studielederkursus, og endelig vore to 14-dages familiekursus. Under typografkursus havde vi en aften besøg af Roskilde Katedralskoles sangkor under ledelse af lektor Haahr. Det blev en fin aften. I år havde vi lejet skolen ud til en ny organisation, hærens fenrikorganisation. Og det skal siges, at befalingsmændene faldt godt til og helt gik ind i skolens traditionsrige rytme.

Den næste mærkedag vi standser ved er grundlovsdagen. For andet år i træk arrangerede skolen sammen med arbejderorganisationerne fra egnen grundlovs-møde her. I år talte forsamlingen noget over 100 deltagere udefra plus AOF's kvindekursus. Talere var

rektor *Hakon Fogb*, Roskilde Katedralskole, og redaktør *Klara Dupont*, Skanderborg. Fællesorganisationens orkester fra Roskilde spillede. Formentlig er der nu skabt en tradition for dette sommermøde.

Endvidere skal omtales vore to familiekursus. For første gang siden vi startede med disse kursus i 1950 forsøgte vi med to 14-dages kursus. De blev begge fuldt optaget, eller sagt med tal: 117 voksne og 78 børn fordelt på to kursus. Det første kursus havde som samlende titel »Trivsel før og efter fyraften«. Ved dette kursus medvirkede *Gammelgaard*, og den aften, hvor han talte om alderdommens problemer, deltog 120 aldersrentemodtagere fra Roskilde. Det andet kursus samlede sig om »Familien i går, i dag og i morgen«. Her medvirkede som fremmed lærer *Erik Halvorsen*. Det vil føre for vidt at anføre alle foredragsholderne, men vi kan roligt notere, at *Sofie Madsen*, Himmelev børnehjem, gav en minderig aften, da hun fortalte om sit uselviske arbejde. Gennem breve og samtaler har deltagerne givet udtryk for taknemlighed og har fremhævet, at familiekurserne er en forsinket bryllupsrejse for forældrene og en dejlig ferie for børnene.

Sommeren har desværre også været præget

Fra det internationale socialistiske lærerstævne på Roskilde Højskole: Forrest til venstre lærerorganisationens nyvalgte formand Erwin Luscher, Schweiz, og chefen for UNESCO's voksenoplysningsdepartement, den svenske ABF-studierektor Sven-Arne Stahre.

af sygdom. Først kom Robert hjem i utide fra sit Harvard-ophold og måtte lade sig indlægge på hospitalet i Roskilde, uden resultat. I september blev han indlagt på Rigshospitalet, hvorfra han er kommet frisk hjem til vinterskolen. Og så var K.B., som mange vil vide, uarbejdsdygtig i næsten 3 mdr. af sommerens bedste tid. Det er glædeligt at kunne sige at K.B. nu igen er i sit ukuelige vigør. K.B.'s fravær omfattede oven for omtalte periode.

Ditlev Jensen.

AUGUST—NOVEMBER

Sommersæsonens anden halvdel indledtes med et interessant og særpræget stævne: et internationalt socialistisk lærerstævne med deltagelse fra en række europæiske lande samt USA. Emnet — udover de organisationsmæssige problemer, der tog det meste af tiden — var voksenoplysning, og dette emne var anledningen til, at konferencen i år, den 6. i rækken, var blevet henlagt til Danmark. Drøftelserne viste bl. a., hvor langt vi i den vestlige verden, trods alle ligheder i samfunds-

syn, står fra hinanden og hvor forskellige vore begreber om folkeoplysning er. Det var ikke uden videre let for vor gamle skole at være ramme om en sådan international konference, men det gik. Da der ikke fandtes noget teknisk tolkningsapparat, måtte hvert ord, både foredrag, diskussionsindlæg og praktiske meddelelser, oversættes til to af de tre konferencensprog: engelsk, fransk og tysk — og det gjorde jo ikke ligefrem gangen lettere. Robert boltrede sig på de tre sprog samt dansk, norsk m. m. og var en uvurderlig støtte. For de danske arrangører bestod den vanskelighed, at der ikke fandtes en dansk afdeling af denne socialistiske lærerinternationale, hvilket vi dog vist ikke skal beklage. Mon det vil være en god idé, som forholdene er her i landet, at søge at lave en sådan »separatist«-organisation, som sikkert kun vil få ret ringe tilslutning, men vil kunne blive en alvorlig belastning i den almindelige diskussion om skolens og lærernes stilling til samfundsproblemerne. Det er jo ikke organisatorisk sektarisme, vi har mest brug for.

De samvirkende Fagforbund havde i denne sommer to lærlingekursus her. Det er vort indtryk, at disse kursus — under *Kai Nisens* ledelse — er en vældig god institution som appetitvækker for de helt unge i forholdet til fagbevægelse og arbejderbevægelse i det hele taget. Og så er de iøvrigt en god »rekruttskole« for vinterskolen. Også derfor er vi glade for dem.

I slutningen af august havde vi en week-end af mere end almindelig interesse: et såkaldt virksomhedsmøde for Valseværkets medarbejdere med repræsentanter for direktionen, funktionærgruppen og arbejderne. Der havde i foråret været et lignende møde på Arbejdsgiverforeningens »Egelund«, og nu skulle så den næste sammenkomst være her. Det gode ved dette week-end-samvær var bl. a., at den gode stemning, der herskede, ikke skyldtes en forloren og overfladisk »enighed«, som ikke

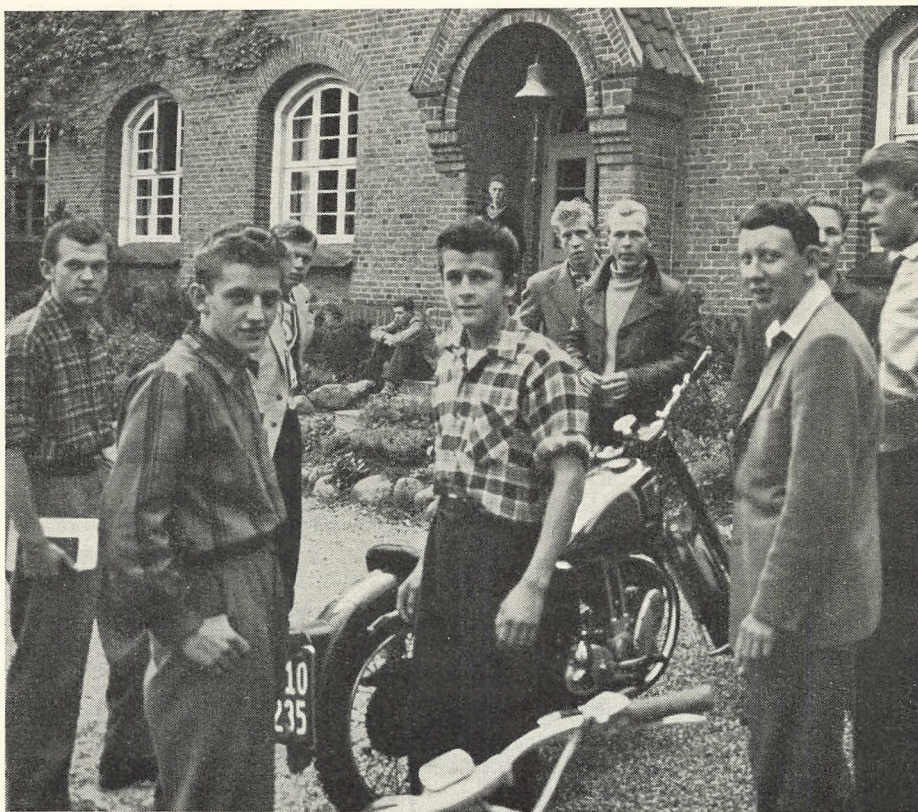

En kær situation fra et af årets DAF-kursus: Søren Sørensen og Jens Poulsen holder udbetaling.

kunne stå for nærmere prøvelse. Debatten blev startet på et sundt og realistisk grundlag, som blev lagt af De samvirkendes formand, *Eiler Jensen*, arbejdsminister *J. O. Krag*, underdirektør *Arne Lund* fra Arbejdsgiverforeningens afdeling for samfundskontakt — den afdeling, der skal lære arbejdsgiverne at anlægge helhedssynspunkter i højere grad, end de ofte gør — og arbejdsledernes formand, *Aage Rasmussen*. Det ville sikkert være en god idé for andre virksomheder at forsøge noget lignende.

I fjor havde vi for første gang et kursus om udenrigspolitiske spørgsmål, fordi vi regnede med, at der i høj grad må være behov for orientering og lejlighed til åben drøftelse på dette felt. Opmuntret af det gode forløb i fjor indbød vi til et lignende kursus i år — og det blev om muligt endnu mere vellykket. Blandt deltagerne var repræsentanter for værnene. Breve, skolen har modtaget siden, giver udtryk for, at de befandt sig godt. Deres tilstedeværelse var et stort plus både i gruppedrøftelserne og i det daglige samvær. Blandt foredragsholderne var minister *Ernst Christiansen* og forsvarsminister *Poul Hansen*, hvorimod vi måtte undvære statsminister *H. C. Hansen*, der var i London for at drøfte Suez-spørgsmålet. Debatten mellem *Peter P. Rohde* og *Per Hækkerup* om vore muligheder for at føre en selvstændig udenrigspolitik var vel nok ugens højdepunkt. Pers indlæg kan I finde her i hæftet.

60 ledende fagforeningsfolk fra omkring 30 forskellige forbund fulgte skolens indbydelse til et 1½ dages forhandlingsmøde i begyndelsen af oktober. Ideen var at give lejlighed til en direkte forhandling med repræsentanter for forskellige samfundsgrupper. Den første aften talte fhv. minister *Jørgen Jørgensen* om emnet »Er arbejdskampenes tid forbi?«. Debatten gik livligt og meget længe — og var vist til gavn for begge parter. Dagen derpå talte den ny økonomi-professor i København, *Nørregaard Rasmussen*, om »Lønpolitik og økonomisk samordning«, folketingsmand *Poul Møller* om »Velfærdsstaten i søgelyset«, og mødet sluttede med en forhandling om »Land-

Billede uden ord fra et af Roskilde Højskoles lærlingekursus.

bruket og det moderne samfund», indledt af indenrigsminister *Carl Petersen* og næstformanden i de sjællandske landboforeninger, forpagter *Pilegaard Larsen*. Det var interessante dage — også noget anstrengende — 9½ time i foredragssalen på een dag er ikke lidt. Med den tilslutning og det forløb dette møde fik, er det givet, at det bliver en fast institution med denne indbydelse til fagforeningsledere. Vi har godt af at komme ansigt til ansigt med de folk fra andre lejre, hvis meninger vi så tit drøfter mand og mand imellem.

Som sædvanligt sluttede kursussæsonen med Dansk Arbejdsmands Forbunds tre ugekursus. Vi havde ventet lidt ringere tilslut-

ning til disse kurser på grund af kongressen i ugerne lige inden, men vi kunne have sparet os vore bekymringer: det var tre store og veloplagte hold, sådan som vi efterhånden er forvante med det fra arbejdsmændene. Det morsomme ved arbejdsmandsugerne er, at programmet — vel bl. a. fordi deltagerne kommer fra grupper af noget forskellig karakter arbejdsmæssigt og på anden måde — har en ret bred karakter domineret af emner af den samfundsmæssige art, som man ellers ofte klager over, det er svært at skabe interesse for i arbejderbevægelsen: fagforeningskundskab, økonomi, arbejdsret og arbejdspsykologi. Der knyttede sig i år det særlige til disse uger, at det var sidste gang, *Chr. Larsen* var her i

egenskab af forbundsformand. Hans sidste foredrag fra skolens talerstol var i den grad fremadrettet mod de mange endnu uløste opgaver og så aldeles fri for den ofte hos ældre forekommende klagesang over ungdommens manglende påskønnelse af de gode fortidsbedrifter, at det var en hel fornøjelse. Vi på Roskilde Højskole har meget at sige Chr. Larsen tak for i retning af interesse for og forståelse af oplysningsarbejds betydning og højskolens placering i det!

Efter mange års dårlig økonomi og med den nye faktor, der hedder den store nye skole i Esbjerg, er det rart at kunne konstatere, at sommeren er den økonomisk bedste, i alle tilfælde i min periode her, og samtidigt at vide, at næste sommer allerede er belagt. Det siger noget om behovet for fortsat højskolebyggeri.

Og så starter vi i aften den nye vinterskole med 56 elever, deraf 2 fra Sverige og 5 fra USA. Vi glæder os i lærerkredsen til at tage fat på den »lange skole«, som rummer så store muligheder, men selvfølgelig også kræver meget. Lærerkredsen er som sidste vinter: *Ditlev Jensen*, der, som det fremgår af det foranstående, fungerede som forstander under mit fravær, *Robert Pedersen* og *Daniel Pedersen*, der i de sidste måneder — afbrudt af en uges ophold på Roskilde sygehus (vi har været nogle skrav i år) — har slidt med kor-

respondancen med de kommende elever. *Erik Halvorsen* har, som sidste vinter, lovet at bistå os en del af ugens timer.

Så er der kun tilbage at anføre et ikke særligt omfattende regnskab for udsmkningsfonden. Den lider stadig lidt af svindsot, fordi vi i lærerkredsen ikke synes, vi kan være bekendt at minde om den på en altfor nærgående måde. Årets høst er:

Gave fra gl. elev (Lars Olesen) ...	25,00 kr.
Stjernens studiekreds	10,00 -
Postbudene, Roskilde	17,40 -
Nærings- og nydelsesmiddelind. ...	38,97 -
AOF's studielederkursus	12,72 -
Anonym	362,50 -
AOF's fagforeningskursus	27,00 -
Dansk Komm.arb.forbund	25,00 -
Udvidet fagforeningskursus	47,13 -
Forhandlingsmødet for fagforeningsledere	50,00 -
DAF I—III	135,65 -
	<hr/>
	751,37 kr.

Pladshensyn har forhindret omtale af alle sommerens kurser, men nedenstående fortegnelse giver det samlede billede, idet dog de mange helt korte kurser — week-end-kurser o. l. — ikke er anført.

Roskilde, 4. nov. 1956.

KBA.

Kursus Roskilde Højskole sommeren 1956

Typograflærlinge 13.—19. maj.
Hærens Fenrikorganisation 21.—25. maj.
Snedkerforbundet 27. maj—2. juni.
AOF's kvindekursus 3.—9. juni.
DSF's lærlingekursus I 10.—16. juni.
Nærings- og nydelsesmiddelindustrien
17.—23. juni.
AOF's studielederkursus 24.—30. juni.
Familiekursus I 1.—14. juli.
Familiekursus II 15.—28. juli.
International socialistisk lærerkonference
29. juli—4. august.
DSF's lærlingekursus II 5.—11. august.

Skandinavisk Formersekretariat
12.—18. august.
Træindustriarbejderforbundet
19.—25. august
AOF's fagforeningskursus
26. august—1. september.
Udvidet fagforeningskursus
2.—15. september.
Udenrigspolitisk kursus 16.—22. september.
AOF's kommunalkursus og AOF's husmoder-
kursus 23.—29. september.
Dansk Arbejdsmandforbund I, II og III
7.—27. oktober.

Esbjerg Højskole

SOMMEREN 1956

I perioden fra 1. maj til 26. oktober har vi på Esbjerg Højskole haft ikke mindre end 38 forskellige kurser og ialt 2500 elever. Belægningsgraden har været meget fin, mellem 100 og 110 i gennemsnit.

Nogle af kurserne var så store, at de beslaglagde hele skolen, enkelte oven i købet med ekstra opredninger, medens andre kurser ikke havde flere deltagere, end de kunne finde sted sideløbende. I enkelte perioder har vi haft 3 kurser på een gang, og vi erfarede, at det, som skolen er indrettet, ikke giver vanskeligheder. I modsætning til sidste år varede familiekurset for alle deltagere 14 dage, og det blev fuldt overtegnet lang tid i forvejen. Vi har derfor besluttet at holde to familiekurser på hver 14 dage til næste år, nemlig de første og de sidste to uger af juli måned. Interessen for familiekurserne er så stor, at vi allerede har modtaget et meget stort antal indmeldelser.

Sidste års familiekursus beskæftigede sig med »Det ny verdensbillede«, et emne der var så stor interesse for, at flertallet af deltagerne ønskede, at nogle af emnerne blev taget op igen til næste år.

Som noget nyt arrangerede vi sidste år her på skolen to virksomhedskurser for henholdsvis »Sabroe« i Århus og »Danfoss« i Sønderborg, hvor virksomhedernes ledelser og tillidsmænd drøftede konkrete samarbejdsproblemer fra deres egen virksomhed.

Alle grene af arbejderbevægelsen, både den faglige, politiske og kooperative, har holdt

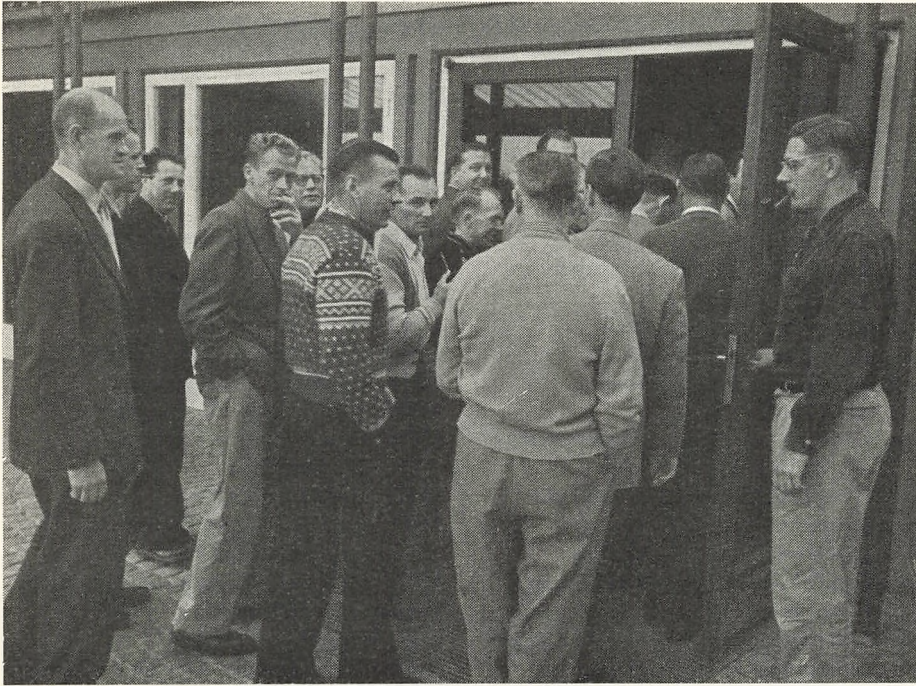
kurser på skolen. Det var opmuntrende at konstatere, at så mange kvinder i år havde fået tid og lejlighed til at deltage i kursusvirksomheden. At ikke mindst kvinderne går ind for de moderne undervisningsformer, så vi, da Socialdemokratiske Kvindeudvalg med 120 deltagere tog skolen i besiddelse.

Det lover også godt, at der i sommer har været usædvanlig mange unge deltagere. Tekstilarbejderforbundet og HK havde i år selvstændige ungdomsgrupper, og vi håber, at eksperimentet vil opfordre til gentagelse og danne forbillede for andre organisationer.

Vi har også i denne kursusperiode haft særdeles god brug for vor arbejdsstudiebygning, som ikke blot blev taget i brug af samarbejdsudvalgskurserne og det udvidede fagforeningskursus, men i stort omfang blev benyttet af de forskellige forbund på deres almindelige 8 og 14 dages kurser. En enkelt uge var der ligefrem kø foran arbejdsstudiebygningen, idet ikke mindre end 3 grupper havde arbejdsstudier samtidig.

Det har for os her på skolen været en stor glæde at konstatere, at flere og flere forbund og andre kursusarrangører er gået over til 14 dages kurser og samtidig har lagt stigende vægt på gruppearbejdet og indskrænket antallet af foredrag.

Jeg er glad for at kunne meddele skolens venner, at vi har kunnet slutte det første regnskabsår, som jo var undergivet en del begyndervanskeligheder, med et mindre overskud. De samvirkende Fagforbunds højskolefond og

Så er der kaldt ind. Den piberygende hyrde til højre er Erik Hauerlev, og billedet stammer fra et af SU-kurserne på Esbjerg.

bestyrelsens forudseenhed og grundige forbedrelser har sikret skolen et sundt økonomisk grundlag, men det er klart, at skolens driftsøkonomi er meget afhængig af udnyttelsesgraden. Det er betryggende at konstatere, at skolen kan svare sig, når den bliver udnyttet effektivt.

Foruden kursusvirksomhed har skolen dannet ramme om en række konferencer af kortere og længere varighed, hvor en række problemer på det faglige, politiske og kulturelle område mere uformelt har kunnet drøftes. Vi har, fra vi startede, kunnet mærke, at Esbjergs beboere omfatter skolen med en stor og positiv interesse. Sidste år havde vi i flere week-end'er åbent hus for byen med stort besøg. I år arrangerede vi en lørdag aften et åbent møde, hvor ambassadør *Henrik Kaufmann* gav et indblik i USA's sociale og politiske status

før præsidentvalget. Ved samme lejlighed blev der kørt en helt ny farvefilm om Amerika. Der var stor rift om billetterne, som dagbladene »Vestjyden« og »Vestkysten« hjalp os med at fordele, og vi har fået mange opfordringer til at arrangere lignende kontaktmøder.

I den kommende vinter vil der både blive drevet kursusvirksomhed og egentlig højskolevirksomhed her i Esbjerg. Vi vil ligesom sidste år gennemføre et 8 ugers kursus for tillidsmænd, denne gang fordelt på to gange 4 uger. I de øvrige uger vil en række forbund arrangere mindre kurser, og det synes, som om man i dansk fagbevægelse nu er ved at blive indstillet på også at holde kurser om vinteren.

Vi regner med at starte vinterskolen med ca. 50 elever den 1. november i år og ca. 75 fra januar næste år.

Ivar Nørregaard.

Kursus Esbjerg Højskole sommeren 1956

- Fællesorganisationen af almennyttige Boligselskaber 8.—14. april.
AOF's SU-kursus 29. april—5. maj.
AOF's SU-kursus 6.—12. maj.
Dansk Tømrerforbunds kassererkursus 13.—19. maj.
Socialdemokratisk Forbunds dansk-tyske kvindekursus 22.—26. maj.
Malerforbundet 27. maj—3. juni.
Dansk Textilarbejderforbund 3.—9. juni.
Snedkerforbundets prislistekursus 10.—16. juni.
Dansk Handels- og Kontorfunktionærforbund 17.—23. juni.
Dansk Tunghøreforening 24.—30. juni.
Familiekursus 1.—14. juli.
Dansk Tømrerforbund 15.—21. juli.
Socialdemokratisk Forbunds kvindekursus 22.—28. juli.
Dansk Skrædderforbund 29. juli—11. august.
Centralorganisationen af Telefonstanden 29. juli—4. august.
AOF's studielederkursus 5.—11. august.
- Dansk Typografforbund 12.—18. august.
Centralorganisationen af Telefonstandens føderationskursus 12.—18. august.
Dansk Slagteriarbejderforbund 19.—25. august.
Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund 19.—25. august.
Det kooperative Fællesforbund 26. august—1. september.
Arbejdsdirektoratet 2.—8. september.
AOF's SU-kursus 2.—15. september.
AOF's SU-kursus 9.—15. september.
AOF's udvidede fagforeningskursus 16.—29. september.
DSMF 16.—29. september.
AOF's og ASF's sikkerhedskursus 30. september—6. oktober.
AOF's SU-kursus 30. september—6. oktober.
Specialarbejderforbundet 23. september—6. oktober.
Dansk Folkeoplysnings Samråds universitetskursus 7.—20. oktober.
Arbejdsdirektoratet 21.—26. oktober.

Esbjerg Højskoles bibliotek bliver også brugt til gruppearbejde.

ELEVFORENINGERNE

Esbjerg Højskoles elevforening

Elevmødet den 30. juni og 1. juli har været det sidste halve års store oplevelse. Godt 80 medlemmer fra forskellige elevhold i årene 1916—1956 deltog.

De gamle elever samledes på skolen lørdag aften til kammeratligt samvær. Der indledtes med højskolens nye sang »Se Vesterhavets bølger går«. Forstander *Ivar Nørgaard* talte om den nye højskoles virksomhed og lagde herunder ikke skjul på, at man ikke altid med held kan anvende de nye undervisningsmetoder. De gamle prøvede former skal ikke glemmes. Underholdningen besørgedes af *Erhardt Iversen, Viggo Molin, Erik Riberholt, Henning Rasmussen* og *Carl M. Hansen*. Der skiftedes med musik, solosang og oplæsning. Sidste afdeling af aftenens program var dans til *Erhardt Iversens* trio i gymnastiksalen. I en pause forfriskede vi os ved en omgang øl og pølser.

Generalforsamlingen indledtes søndag formiddag med velkomst ved formanden, *Hans Holm*, med særlig adresse til alle de nye medlemmer, vi har fået, og til 25 års jubilaren, *Aage Holm*, Frederikshavn. Til dirigent valgtes *Villy Willadsen*, København. Sekretær *Viggo Sørensen* oplæste forhandlingsprotokolten. I sin beretning oplyste formanden, at

dette, at vi nu igen har en skole at samles om, har givet hele vort arbejde mening og indhold. Det havde også givet sig synlige udslag i medlemstallet, der i årets løb var forøget fra 178 til 338 betalende medlemmer. En fremgang på 160 medlemmer. Således havde 38 af vinterholdets 58 elever indmeldt sig i elevforeningen. Såfremt alle der i årets løb har indmeldt sig, havde ment det alvorligt med deres medlemskab og betalt deres kontingent, ville medlemstallet i dag have været langt over 500. Dog venter vi, at mange endnu vil betale deres medlemsbidrag.

Elevskriftet »Arbejderhøjskolen« er udkommet to gange i årets løb imod tidligere gennem mange år kun een gang årligt. Udgiften til skriftet pr. medlem er dermed steget med 100 pct. Dette har fuldstændig slået bunden ud af foreningens økonomi, så årsregnskabet balance er opnået gennem et mindre lån. Bestyrelsen har herefter set sig nødsaget til at gøre brug af den bemyndigelse, vi tidligere har fået, og har forhøjet årskontingentet til 6,50 kr. Hermed håber vi så at klare os økonomisk i det kommende år.

Familiekursuset, som elevforeningen stadig har sin lille andel i, er i år forlængst overtegnet, så vi kan melde fuldt hus med 100 voksne

deltagere og 45 børn. Desværre er mange blevet skuffet, fordi de kom for sent.

Skolens første arbejdsår er gået særdeles godt, også økonomisk. Ca. 3000 kursister og elever har været her på skolen kortere eller længere tid. Alle har haft anerkendende ord om skolens indretning og ledelse. Også på elevforeningens vegne takker vi for det år, der er gået.

Efter en længere diskussion, der navnlig koncentrerede sig om elevskriftet og økonomien, blev protokollen og formandens beretning enstemmigt godkendt.

Et forslag fra bestyrelsen gående ud på, at lærer Henning Rasmussen tilknyttes bestyrelsen som skolens repræsentant, blev enstemmigt vedtaget.

Kassereren, *Carl M. Hansen*, oplæste det reviderede regnskab, der udviste en balance på 4164 kr. Godkendtes.

Til formand genvalgte *Hans Holm* med akklamation. Det samme gjaldt for kassereren, *Carl M. Hansen*, og sekretæren, *Viggo Sørensen*. Som suppleanter genvalgte ligeledes *Johanne Fjeldgaard* og *Lilly Petersen*, og revisorerne *Aksel Nielsen* og *Lilly Petersen* med *Any Krogh* som suppleant blev også valgt påny.

I anledning af 25 års medlemsskab fik Aage Holm, Frederikshavn, overrakt en lille erindringsdring.

Ved generalforsamlingens afslutning udtrykte forstander *Ivar Nørgaard* bl. a. en tak til elevforeningen, fordi hjertevarmen fra »den røde borg« på Vardevej var flyttet med ind på den nye skole.

Om eftermiddagen samledes man i foredragssalen til det afsluttende arrangement. Forstander *Poul Hansen* holdt et yderst interessant foredrag om folkestyrets problemer.

Efter korte bemærkninger af *Ivar Nørgaard* og formanden sluttede det 42. elevmøde.

Kontaktmand for København.

Efter forhandlinger med en af vintereleverne fra sidste vinter, *Frits Feld-Mortensen*, *Øster Paradisvej 5C, Holte*, har denne indvilget i at være kontaktmand mellem Esbjerg Højskoles elevforening og vore medlemmer i København og nærmeste omegn.

Elevmødet og familiekursus 1957.

Elevmødet afholdes lørdag den 13. og søndag den 14. juli. Der afholdes to 14 dages familiekursus. Det første fra søndag den 30. juni til lørdag den 13. juli og det andet fra søndag den 14. til lørdag den 27. juli.

Da pladserne erfaringsmæssigt ret hurtigt bliver optaget, og der i år var mange, der oplevede den skuffelse at få meddelelse om, at alt var optaget, henstilles det, at man så hurtigt det er muligt henvender sig til højskolen og sikrer sig en plads. *Hans Holm.*

Bestyrelsens adresser:

Hans Holm, formand, Nørvang 16, 1., Esbjerg.

Carl M. Hansen, kasserer, Nørvang 16, st., Esbjerg.

Viggo Sørensen, sekretær, Haraldsgade 56, 2., Esbjerg.

Henning Rasmussen, Esbjerg Højskole, Stormgade, Esbjerg.

ESBJERG HØJSKOLES ELEVFORENING

Regnskabsoversigt 1. april 1955—31. marts 1956

INDTÆGTER		UDGIFTER	
Beholdninger overført fra ³¹ / ₃ 1955:		Duplikering	80,00
Girobeholdning	30,62	Francostempel, porto o. l.	410,02
Bankbeholdning	358,66	Esbjerg Højskoles udsmykningsfond	50,00
Kassebeholdning	57,43	Roskilde Højskoles 25 års jubilæum	25,00
	446,71	Elevmødet, gaver o. l.	65,25
Indbetalt pr. giro	1.398,00	Udlæg ved højsk. bestyrelsesmøde	37,00
Renter på giro	4,94	Telegram og telefonregning	5,20
Indbetalt i lister fra højskolen	508,50	Kontorartikler fra girokont.	79,25
Indbetalt kontant til kassen	174,00	600 juni-skrifter fra AOF	1.200,00
Renter på bankbog	10,77	Kontorartikler	25,20
Salg af 226 stk. juni-skrifter	452,00	464 december-skrifter fra højskolen	928,00
	2.548,21	Gebyr for giroudbet.	1,96
Lån i regnskabsåret	169,74		2.906,88
		Beholdning pr. ³¹ / ₃ 1956:	
		Girobeholdning	147,35
		Bankbeholdning	110,43
			257,78
	Balance	Balance	3.164,66
	3.164,66		

Carl M. Hansen,
kasserer.

Ovenstående regnskab er dags dato revideret. Bøger, bilag og kassebeholdning er i orden og fundet tilstede.
Esbjerg, den 24. april 1956.

Lilly Pedersen, Aksel Nielsen,
revisorer.

Roskilde Højskoles elevforening

Elevmødet 1956 åbnedes lørdag den 14. juli. Det var i år gjort lidt mere festligt end normalt, idet man fejrede foreningens 25 års jubilæum. Der deltog ca. 120 medlemmer. — Mødet begyndte med et foredrag af tidligere formand for Lager- og pakhusarbejderne, sekretær i AOF, *Kai Petersen*, der gav en gennemgang af forårets overenskomstsituation og talte om, hvad man i fremtiden bør gøre for at løse de faglige konflikter på arbejdsmarkedet. Efter foredraget var ordet frit, og der var livlig diskussion, navnlig om hvad der skete under forårets strejke. Ved middagen blev der i anledning af jubilæet serveret en guldbajer pr. mand. Om aftenen var der som sædvanlig bal, afbrudt af underholdning ved skuespiller ved Det kgl. teater *Elith Foss*. Det var virkelig morsom underholdning, der blev serveret. De, der overværede den, vil sikkert sent glemme *Elith Foss* som *Sophus Sophussen*.

Søndag formiddag afholdtes generalforsamling med følgende dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Formandens beretning.
3. Regnskab.
4. Indkomne forslag.
5. Fremtidigt virke.
6. Valg.
7. Eventuelt.

Formanden, *Erik Kallenberg*, bød velkommen og udtalte mindeord om afdøde *Frode Kristensen*. Derefter blev en del hilsener, der var indløbet i anledning af jubilæet, oplæst. Under generalforsamlingens punkt 1 valgtes *Ditlev Jensen* til dirigent. Han gav straks ordet til formandens beretning.

Formanden indledte sin beretning med en redegørelse for den tidligere formand *Harry Larsens* tilbagetræden først på året og udtalte nogle rosende ord om *Harrys* arbejde for elevforeningen. Bestyrelsen havde på et møde drøftet mulighederne for at skaffe flere medlemmer, og man lod fremstille en lille tryksag, som vil blive uddelt ved alle kurser i sommerens løb. Foreløbig har familiekurset givet en tilgang på 10 nye medlemmer. Des-

uden har bestyrelsen drøftet indholdet af elevskriftet, der har været udsat for en del kritik. Formanden bad om at få en diskussion igang om dette emne under punkt 5.

Gammelgaard-bogen havde rent økonomisk båret sig selv, men der var endnu et restoplæg.

Elevforeningens forårsfest for vinterskolens elever havde i år været en ualmindelig stor oplevelse. Man havde ved *K.B.s* hjælp formået *Ingeborg Brams* til at komme og give en oplæsningsaften, og man må betragte denne aften som en af de største i elevforeningens og skolens historie.

Man havde fra vinterholdet, der bestod af 67 elever, modtaget 54 indmeldelser. Det må betragtes som fint, da der var en del udenlandske elever på holdet.

Ved et møde mellem bestyrelsen og Københavns afdelingens bestyrelse gennemgik man de vanskeligheder, afdelingen havde haft med at samle medlemmerne til møderne trods disses høje kvalitet. Man enedes om at fremsætte forslag om afdelingens ophævelse.

Bestyrelsen har siden sidste generalforsamling ændret sig, idet *Harry Larsen* og *Henning Møller* var trådt ud. I deres sted var suppleanterne *Palle Friis* og *Ellen Justesen* indtrådt.

I anledning af jubilæet omtalte formanden i sin beretning foreningens tilblivelse for 25 år siden. Der var nedsat et firemandsudvalg til at tage sig af stiftelsen af foreningen. I dag er der to af dem tilstede, *Dablin* og *Gammelgaard*.

Beretningen godkendtes enstemmigt.

Kaj Jørgensen oplæste regnskabet og omtalte, at den sidste kontingentforhøjelse havde givet 2 udmeldelser, medens ca. 90 ikke havde indløst deres opkrævninger. Til disse havde man sendt en rykkerskrivelse, som nogle syntes var for skarp. Ca. 10 % af dem betalte

efter modtagelsen af rykkerskrivelsen. Der var flere, der havde ordet til regnskabet, bl. a. Ditlev Jensen, som mente, at mindefondet gav for lidt i rente. Man kan få mere ved at sætte pengene i papirer. Formanden svarede hertil, at man lige havde berørt dette emne i bestyrelsen, og at man påtænkte at købe kreditforeningsobligationer. Regnskabet blev derefter vedtaget.

Der var indkommet to forslag. Københavnsafdelingen foreslog, at man ophævede denne afdeling. Bestyrelsen havde behandlet forslaget og anbefalede det med den tilføjelse, at der i stedet oprettes et tremandsudvalg til at arrangere nogle møder i København. Formanden for den københavnske afdeling gav en redegørelse for afdelingens besværligheder. Medlemstallet var ca. 55, og det gav en noget anstrengt økonomi. Mødedeltagelsen var meget ringe, bl. a. havde man været nødt til at aflyse et møde, hvortil der kun var mødt tre deltagere samt foredragsholderen. Herefter var der flere, der havde ordet og takkede for det arbejde, der var gjort i Københavnsafdelingen, og der blev fra flere sider givet udtryk for, at man var glad for forslaget om oprettelsen af et tremandsudvalg til varetagelse af arrangementer i København. Derefter vedtog man at ophæve Københavnsafdelingen og oprette et tremandsudvalg, som udpeges af bestyrelsen. Det ene medlem skal være et bestyrelsesmedlem.

Fra bestyrelsen fremsattes forslag om ændring af lovens paragraf 8. Sætningen »Heraf overføres kr. 2,00 pr. medlem årligt til Otto Jensens mindefond« ændres til: »Heraf overføres kr. 1,00 pr. medlem årligt til Otto Jensens mindefond«. Forslaget blev begrundet med, at dette var den eneste mulighed for at undgå en kontingentforhøjelse. Forslaget blev vedtaget.

Under pkt. 5 førtes en livlig diskussion om elevskriftets fremtidige indhold og udgivelse. Der blev fra enkelte sider fremsat den tanke selv at udgive elevskriftet, så det fik mere præg af at være et elevskrift for skolens elever, end det hidtidige skrift havde haft. Kaj

Jørgensen havde på et redaktionsmøde fremsat denne tanke, men AOF var betænkelig, da man så skulle have tre skrifter, et for Roskilde, et for Esbjerg og et for AOF. Man var fra AOF's side villig til at drøfte en ny form for »Arbejderhøjskolen«, bl. a. kunne man tænke sig at lade en del af skriftet være fællestof, medens 16 sider skulle være stof fra skole og elevforening. Disse 16 sider kunne så udskiftes, således at hver forening og skole fik 16 sider, uden at skriftet blev større. Gammelgaard var bange for, at man ved en ændring af den nuværende form ville få for mange ligegyldigheder med. Man skulle hellere forsøge i højere grad at formå foreningens medlemmer til at skrive i skriftet. K. B. Andersen mente, at man ikke fik nok ud af elevskriftet, ud fra et agitationsmæssigt synspunkt, men man skulle også passe på, at indholdet ikke blev trukket ned på et lavere plan. Bestyrelsen burde diskutere problemet med AOF inden næste generalforsamling.

Næste punkt var valg. Genvalgt blev formanden, Erik Kallenberg, kassereren, Kaj Jørgensen, og Chr. Clausen, nyvalgt blev Toni Knudsen og Harry Fink. Til suppleanter valgtes Palle Friis og Martin Petersen.

Herefter sluttede generalforsamlingen.

Elevmødet 1956 sluttede på den store græsplæne, hvor der serveredes kaffe.

Elevmødet 1957 afholdes 13.—14. juli.

Familiekursus 1957 finder sted 30. juni—13. juli og 21. juli—3. august.

Erik Kallenberg.

Bestyrelsens adresser:

Erik Kallenberg, Ydunsvej 10A, Helsingør, formand.

Kaj Jørgensen, Roskilde Højskole, kasserer.

Chr. Clausen, Ringtoften 17, st. th., Skovlunde, sekretær.

Harry Fink, Peder Skramsgade 7B, 2. sal th., København K.

Toni Knudsen, Ægirsgade 7, 3. sal th., København N.

Husk at melde adresseforandring til kassereren.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

Regnskabsoversigt 1. oktober 1955—30. september 1956.

INDTÆGT		UDGIFT	
Kontingenter	3.274,00	Porto, papir og tryksager	1.046,65
Renter på giro	7,51	Elevskrifter	2.150,00
Emblemer	47,00	Kontingent til landselevforeningen	138,00
Overskud v. elevmøde	131,75	Forårsfesten	315,00
Indsamlet v. elevmøde	178,52	Rejseudgifter v. bestyrelsesmøder	96,10
Solgt 20 elevskrifter	40,00	Transport	14,20
Overført fra 1954—55	141,00	Gave	25,00
		Gebyrer på giro	2,37
			<hr/>
			3787,32
		Kassebeholdning	32,46
			<hr/>
		Balance	3.819,78
			<hr/>
	<hr/>	Balance	<hr/>
	3.819,78		3.819,78

OTTO JENSENS MINDEFOND

INDTÆGT		UDGIFT	
Indestående på bankbog	18.943,20	Elevestipendier	1.344,00
Tilskud fra Dansk Textilarbejderforbund	400,00	Indestående på bankbog	19.890,35
Tilskud fra Sjællandske Bondestands Sparekasse	200,00		<hr/>
Tilskud fra elevforeningen	744,00		21.234,35
Renter til 31. marts 1956	947,15	Kassebeholdning	444,00
Kontant beholdning	444,00		<hr/>
		Balance	21.678,35
			<hr/>
	<hr/>	Balance	<hr/>
	21.678,35		21.678,35

Regnskabet efterset. Beholdning og sparekassebog forevist.

Den 18. oktober 1956.

E. Boye Hansen,
revisor.

Rachel Kvarme Pedersen,
revisor.